

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΤΡΙΤΟ ΤΜΗΜΑ

[Υπόθεση υπαγόμενη από 16.9.2020 στην αρμοδιότητα του Τρίτου Τμήματος]

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του στις 16 Μαΐου 2019, με την ακόλουθη σύνθεση: Κωνσταντίνος Κωστόπουλος, Αντιπρόεδρος, Πρόεδρος του Τμήματος, Ασημίνα Σακελλαρίου και Νικολέτα Ρένεση, Σύμβουλοι, Ιωάννης Καλακίκος και Αικατερίνη Σπηλιοπούλου, Πάρεδροι, που μετέχουν με συμβουλευτική ψήφο.

Γενικός Επίτροπος της Επικρατείας: Παραστάθηκε ο Πάρεδρος στη Γενική Επιτροπεία της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο, Δημήτριος Κοκοτολής, που αναπληρώνει νόμιμα την Γενική Επίτροπο της Επικρατείας, η οποία κωλύεται.

Γραμματέας: Γεωργία Φραγκοπανάγου, υπάλληλος του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Για να δικάσει την από .. (ΑΒΔ ...) έφεση:

Του ... ο οποίος παραστάθηκε μετά της πληρεξουσίας του δικηγόρου Μαρίας Κουφοπούλου (Α.Μ. Δ.Σ.Α. 27863),

κατά του Ελληνικού Δημοσίου, που εκπροσωπεί νομίμως ο Υπουργός Οικονομικών, ο οποίος παραστάθηκε δια του Παρέδρου του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους Παναγιώτη Λαμπρόπουλου,

κατά ..., η οποία παραστάθηκε διά του πληρεξουσίου της δικηγόρου Κωνσταντίνου Φαρμακίδη – Μάρκου (Α.Μ. Δ.Σ.Α. 29187) και

κατά της ... πράξης της Διεύθυνσης Κανονισμού και Εντολής Πληρωμής Πολιτικών Συντάξεων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους.

Το ν.π.δ.δ. με την επωνυμία «Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης (Ε.Φ.Κ.Α.), που εδρεύει στην Αθήνα (οδός Αγίου Κωνσταντίνου 8), εκπροσωπείται

νόμιμα από τον Διοικητή του, ο οποίος παραστάθηκε διά του Παρέδρου του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους Παναγιώτη Λαμπρόπουλου.

Κατά τη συζήτηση που ακολούθησε το Δικαστήριο άκουσε:

Την πληρεξούσια δικηγόρο του εκκαλούντος, η οποία ζήτησε την παραδοχή της έφεσης.

Τον εκπρόσωπο του Ελληνικού Δημοσίου και του ΕΦΚΑ, ο οποίος ζήτησε την απόρριψη της έφεσης, και

Τον πληρεξούσιο δικηγόρο της δεύτερης καθ' ης, η οποία ζήτησε την πρόοδο της δίκης και την παραδοχή της έφεσης.

Τον Πάρεδρο στη Γενική Επιτροπεία της Επικρατείας, ο οποίος πρότεινε την παραδοχή της έφεσης.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση, το Δικαστήριο συνήλθε σε τηλεδιάσκεψη μέσω της διαδικτυακής υπηρεσίας e:Presence.gov.gr με τη συμμετοχή των δικαστών που έλαβαν μέρος στη συζήτηση της υπόθεσης.

Αφού άκουσε την εισήγηση της Παρέδρου Αικατερίνης Σπηλιοπούλου

και μελέτησε τα σχετικά έγγραφα

Σκέφθηκε κατά τον νόμο:

1. Με την υπό κρίση έφεση, όπως οι λόγοι αυτής αναπτύσσονται με το νομίμως κατατεθέν από ... υπόμνημα και για την οποία έχει καταβληθεί το προσήκον παράβολο (βλ. το ... ήδη δεσμευμένο ηλεκτρονικό παράβολο), ζητείται η ακύρωση της ... πράξης της Διεύθυνσης Κανονισμού και Εντολής Πληρωμής Πολιτικών Συντάξεων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους. Με την πράξη αυτή η - κανονισθείσα με την ... πράξη της 42^{ης} Διεύθυνσης του ΓΛΚ- σύνταξη του εκκαλούντος μεταβιβάστηκε στη σύζυγό του, με την αιτιολογία ότι ο εκκαλών καταδικάστηκε αμετακλήτως για το ποινικό αδίκημα της απάτης και συνεπώς έχει απωλέσει το συνταξιοδοτικό του δικαίωμα, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 62 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα.

2. Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 48 του π.δ. 1225/1981 (Α' 304), το οποίο ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο άσκησης της έφεσης, αυτή παραδεκτώς στρέφεται κατά του Ελληνικού Δημοσίου, καθόσον, ανεξαρτήτως του ότι το τελευταίο είναι πάντοτε διάδικος στις ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου δίκες (βλ. άρθρο 8 παρ. 1 του ίδιου π.δ.), με την έφεση αυτή προσβάλλονται πράξεις που

εκδόθηκαν από τη συνταξιοδοτική διοίκηση (ήτοι τη Διεύθυνση Κανονισμού και Εντολής Πληρωμής Πολιτικών Συντάξεων του ΓΛΚ) κατά τη διαδικασία του άρθρου 66 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα (π.δ. 169/2007, Α' 210), στο πλαίσιο του συνταγματικά κατοχυρωμένου ειδικού συστήματος επαγγελματικής ασφάλισης των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών, του οποίου κατ' αρχήν υπόχρεος φορέας και σε κάθε περίπτωση εγγυητής, κατά τη σχετικώς θεσπιζόμενη από το Σύνταγμα θεσμική εγγύηση, είναι το Ελληνικό Δημόσιο, ως εργοδότης (βλ. ΕλΣυν Ολ. 1388, 1277, 32/2018, 244/2017). Περαιτέρω, στην παρούσα δίκη παραδεκτώς παραστάθηκε (βλ. άρθρα 8 παρ. 1 και 48 του ως άνω π.δ/τος 1225/1981), κατόπιν κλήτευσής του, και ο «Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης» (Ε.Φ.Κ.Α.), που συστήθηκε με το άρθρο 51 του ν. 4387/2016 (Α' 85) και ήδη από 1.3.2020 μετονομάστηκε σε «Ηλεκτρονικός Εθνικός Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης» («e-Ε.Φ.Κ.Α.» - βλ. άρθρο 51Α του ν. 4387/2016, το οποίο προστέθηκε με το άρθρο 1 του ν. 4670/2020, Α' 43/28.2.2020), καθόσον από την 1.1.2017 είναι αρμόδιος για την πληρωμή των συντάξεων του Δημοσίου και από την 1.5.2018 έχουν μεταφερθεί σ' αυτόν οι εν γένει συνταξιοδοτικές αρμοδιότητες της Γενικής Διεύθυνσης Χορήγησης Συντάξεων Δημοσίου Τομέα της Γενικής Γραμματείας Δημοσιονομικής Πολιτικής του Υπουργείου Οικονομικών (βλ. τις 124456/0092/13.12.2016 και 2915/783/17.1.2018 κοινές αποφάσεις των Υπουργών Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Οικονομικών - Β' 4074 και Β' 55, αντίστοιχα- που εκδόθηκαν κατ' εξουσιοδότηση των άρθρων 51 παρ. 1 και 100 παρ. 1 του ως άνω ν. 4387/2016, αντίστοιχα) και, ως εκ τούτου, οι συνέπειες της απόφασης που θα εκδοθεί στο πλαίσιο της παρούσας δίκης (εκτελεστικότητα, δεδικασμένο και υποχρέωση συμμόρφωσης) εκτείνονται και σ' αυτόν, ενόψει και του δικαιώματος πλήρους και αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, σύμφωνα με τα άρθρα 20 παρ. 1 του Συντάγματος και 6 παρ. 1 της Ε.Σ.Δ.Α. (αποφ. Ε.Δ.Δ.Α. της 19.3.1997 «Hornsby κατά Ελλάδος», της 14.12.1999 «Αντωνακόπουλος και Βορτσελά κατά Ελλάδος», της 25.3.1999 «Ιατρίδης κατά Ελλάδος», της 8.4.2004 «Assanidze κατά Γεωργίας», της 11.12.2003 «Καραχάλιος κατά Ελλάδος», της 22.12.2005 «Ιερά Μονή Προφήτου Ηλίου Θήρας κατά Ελλάδος», της 10.5.2007 «Πανταλέων κατά Ελλάδος», της 21.6.2007 «Γεωργούλης κλπ. κατά Ελλάδος, της 28.10.2010 «Βλαστός κατά Ελλάδος»).

3. Εξάλλου, διάδικος σε δίκη περί την απονομή σύνταξης ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου είναι και το πρόσωπο υπέρ του οποίου έχει εκδοθεί η προσβαλλόμενη πράξη, καθόσον η εκδοθησόμενη απόφαση θα έχει έννομες συνέπειες και ως προς αυτό (βλ. άρθρα 8 και 48 του π.δ/τος 1225/1981). Συνεπώς, παραδεκτώς στρέφεται η έφεση κατά της συζύγου του εκκαλούντος, στην οποία έχει μεταβιβαστεί με την προαναφερόμενη ... πράξη της συνταξιοδοτικής διοίκησης η σύνταξή του (βλ. ΕλΣυν ΙΙ Τμ. 169/2020, 926/2019, 346/2018) και η οποία ομοδικεί αναγκαστικώς με το Δημόσιο και τον ΕΦΚΑ (ήδη e- ΕΦΚΑ). Δοθέντος δε ότι -από το αίτημά της να γίνει δεκτή η έφεση του εκκαλούντος- δεν δύναται να συναχθεί σαφής, ανεπιφύλακτη και μη ανακλητή βούληση παραίτησής της από το ουσιαστικό συνταξιοδοτικό της δικαίωμα κατ' άρθρο 68 παρ. 2 του π.δ/τος 169/2007 (βλ. ΕλΣυν ΙΙ Τμ. 2858/2014), αυτή εξακολουθεί να νομιμοποιείται παθητικά στην παρούσα δίκη. Το δε αίτημά της πρέπει να εκτιμηθεί ως αποδοχή των ισχυρισμών του εκκαλούντος, έρχεται δε σε αντίφαση με τα αιτήματα του Ελληνικού Δημοσίου και του ΕΦΚΑ (ήδη e- ΕΦΚΑ) και, ως εκ τούτου, εκτιμάται ελευθέρως από το Δικαστήριο κατά την εξέταση της ουσίας της υπόθεσης (πρβλ. ΕλΣυν Ολ. 5244/2015).

4. Συνακόλουθα, η έφεση αυτή έχει ασκηθεί νομοτύπως και εμπροθέσμως και πρέπει να εξετασθεί περαιτέρω κατά την ουσιαστική και νομική της βασιμότητα.

5. Με τη διάταξη του άρθρου 2 παρ. 1 του Συντάγματος αναγνωρίζεται ως θεμελιώδης αρχή του δημοκρατικού πολιτεύματος η αξία του ανθρώπου, η οποία επιβάλλει σε όλα τα όργανα της Πολιτείας όχι μόνο να σέβονται αλλά και να προστατεύουν την αξία αυτή, απέχοντας, μεταξύ άλλων, από την επιβολή διοικητικών μέτρων και κυρώσεων που, ενόψει των περιστάσεων, θίγουν την φυσική, ψυχική και κοινωνική υπόσταση του ανθρώπου και προσβάλλουν τον πυρήνα της προσωπικότητάς του (βλ. ΕλΣυν ΙΙ Τμ. 945/2020, 525/2019, 1176/2018). Περαιτέρω, από την ανωτέρω διάταξη σε συνδυασμό με εκείνες των άρθρων 4 παρ. 1, 5 παρ. 1, 25 παρ. 1 εδ. α' του Συντάγματος απορρέουν, μεταξύ άλλων, οι αρχές της ισότητας, της νομιμότητας, της ασφάλειας δικαίου και της προβλεψιμότητας [βλ. ΕλΣυν Ολ. 1277, 32/2018, 244/2017]. Οι αρχές αυτές επιβάλλουν, ιδίως, τη ρητή και σαφή ρύθμιση των διοικητικών μέτρων και κυρώσεων, καθώς και την ισόνομη και προβλέψιμη εφαρμογή των οικείων διατάξεων, που σκοπούν α) ως διοικητικά μέτρα αμιγώς ή προεχόντως στην αποκατάσταση της νομιμότητας (ΣτΕ 2199/2013, 1502/2011) ή β) ως διοικητικές κυρώσεις αμιγώς ή προεχόντως στην αποτροπή και την καταστολή της παραβίασής της, καθώς και στην τιμωρία του παραβαίνοντος

αυτήν (ΣτΕ Ολ. 3004/2010). Οι αρχές αυτές επιβάλλεται να τηρούνται με ιδιαίτερη αυστηρότητα όταν πρόκειται για διοικητικά μέτρα ή κυρώσεις που συνεπάγονται σοβαρές επιπτώσεις στην κατάσταση του διοικουμένου, ώστε να μην καταλήγουν να θίγουν την αξία του ανθρώπου και τον πυρήνα των θεμελιωδών του δικαιωμάτων, ενώ περαιτέρω επιβάλλεται να διασφαλίζεται, ενόψει και της κατ' άρθρο 25 παρ. 1 περ. δ' του Συντάγματος αρχής της αναλογικότητας, μία δίκαιη ισορροπία μεταξύ των αρχών που υπηρετεί η επιβολή του διοικητικού μέτρου ή της κύρωσης και της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου [βλ. ΕλΣυν II Τμ. 525/2019, 2076, 1176/2018, αποφ. ΕΔΔΑ 25.7.2013 «Khodorkovskiy & Lebedev κατά Ρωσίας», σκ. 779, απόφ. της 21.3.2006, «Valico κατά Ιταλίας» και απόφ. ΔΕΕ της 2.6.2016, C-81/15 «Καπνοβιομηχανία Καρέλια ΑΕ κατά Υπουργού Οικονομικών», σκ. 45, της 11.6.2015, C- 98/14 “Berlington Hungary Tanácsadó és Szolgáltató kft”, σκ. 77, αποφ. του ΔΕΕ της 5.5.2011, C- 201&202/10 “Ze Fu Fleischhandel GmbH& Vion Trading GmbH κατά Hauptzollamt Hamburg-Jonas”, σκ. 32].

6. Εξ άλλου, στο πλαίσιο επιβολής διοικητικών κυρώσεων που έχουν, κατά τα ανωτέρω, προεχόντως κατασταλτικό / τιμωρητικό και προληπτικό / αποτρεπτικό σκοπό κατόπιν ελέγχου ορισμένης παραβατικής συμπεριφοράς του διοικουμένου (βλ. ΣτΕ 751/2010, 102/2009), πέραν των ως άνω αρχών, οι οποίες επιβάλλεται να τηρούνται με μεγαλύτερη ένταση ως εκ του επαχθούς χαρακτήρα των κυρωτικών συνεπειών ευθέως σε βάρος των προσώπων, ενόψει και της βλάβης που προκαλούν στη νομική κατάσταση και στα έννομα αγαθά αυτών (βλ. ΕλΣυν II Τμ. 525/2019, 1176/2018), συρρέουν, μεταξύ άλλων και οι απορρέουσες από την αρχή της προστασίας της αξίας του ανθρώπου, του κράτους δικαίου, της αναλογικής ισότητας και της αναλογικότητας - όταν δε πρόκειται για ποινικού χαρακτήρα κυρώσεις και από τις διατάξεις του άρθρου 7 παρ. 1 του Συντάγματος - ειδικότερες αρχές της απαγόρευσης επιβολής διπλής κύρωσης για την ίδια αιτία [«non bis in idem», πρβλ. απόφ. ΕΔΔΑ της 19^{ης} Φεβρουαρίου 2013, Müller – Hartburg κατά Αυστρίας (47195/06), της 8^{ης} Ιουνίου 1976, Engel and others κατά Ολλανδίας (5100/71)], καθώς και η αρχή της απαγόρευσης της αναδρομικής εφαρμογής αυστηρότερης κύρωσης και η συνδεόμενη με αυτήν αρχή της αναδρομικής εφαρμογής της ηπιότερης κύρωσης (βλ. ΣτΕ Ολ 459/2013, ΣτΕ 1491/2011).

7. Περαιτέρω, από τις διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 1, 25 παρ. 1 α, 20 παρ. 2 και 20 παρ. 1 του Συντάγματος απορρέει ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας των

διοικουμένων, αναπόσπαστο μέρος των οποίων αποτελεί αφενός το δικαίωμα ακρόασης σε κάθε διαδικασία (βλ. στο πεδίο του ενωσιακού δικαίου αποφ. ΔΕΕ της 5.11.2014, C- 166/13, Sophie Mukarubega κατά Préfet de police, Préfet de la Seine-Saint-Denis, σκ. 42, αποφάσεις Sorropé, C-349/07, σκέψεις 33 και 36, M., C-277/11, σκέψεις 81 και 82, καθώς και , C-129/13, σκ. 28) και αφετέρου η αιτιολογία των δυσμενών διοικητικών πράξεων (βλ. ΕΛΣυν Ι Τμ. 2654/2016 και πρβλ. απόφ. ΔΕΕ της 17.7.2014, «Y.S. (C-141/12) κατά Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel, και Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel (C-372/12) κατά M., S.» σκ. 68 και της 8.5.2014, C- 604/12 «H. N. κατά Minister for Justice, Equality and Law Reform, Ireland, Attorney General», σκ. 49). Ενόψει αυτών, κατά τη ρύθμιση πλαισίου διοικητικών κυρώσεων που έχουν επαχθείς συνέπειες για τους διοικουμένους, όπως η στέρηση περιουσιακών δικαιωμάτων, που εμπίπτουν στο προστατευτικό πεδίο του άρθρου 17 παρ. 1 του Συντάγματος, επιβάλλεται κατ' αρχήν η πρόβλεψη σταδίου κατά το οποίο οι καθ' ων οι δυσμενείς πράξεις θα γνωστοποιούν λυσιτελώς τις θέσεις τους κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας πριν από την έκδοση οποιασδήποτε απόφασης που θα μπορούσε να επηρεάσει δυσμενώς τα δικαιώματά τους. Η διοίκηση δε, από την πλευρά της, οφείλει να μελετά με τη δέουσα προσοχή τις παρατηρήσεις που υπέβαλε ο ενδιαφερόμενος, εξετάζοντας με επιμέλεια και αμεροληψία όλα τα συναφή στοιχεία της οικείας υπόθεσης, αιτιολογώντας εμπεριστατωμένως την απόφασή της και τηρώντας την κατ' άρθρο 25 παρ. 1 δ του Συντάγματος αρχή της αναλογικότητας, ώστε να παρέχεται η δυνατότητα αφενός στον ενδιαφερόμενο να κατανοήσει τους λόγους της κύρωσης στην έκταση και τη μορφή που επιβλήθηκαν και αφετέρου στο οικείο δικαστήριο, κατά την παροχή πλήρους και αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας κατ' άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος, η δυνατότητα να προβαίνει σε επαρκή δικαστικό έλεγχο της οικείας διοικητικής πράξης (βλ. Ι Τμ. 2654/2016, πρβλ. αποφ. ΔΕΕ της 9.6.2005, C- 287/02 «Βασίλειο της Ισπανίας κατά Επιτροπής», σκ. 37, της 21.9.2000, C-462/98 P, «Mediocurso κατά Επιτροπής», σκ. 36, της 24.10.1996, C-32/95 P, «Επιτροπή κατά Lisrestal κ.λπ.», σκ. 21).

8. Ακολούθως, σύμφωνα με την απορρέουσα από το κράτος δικαίου αρχή της αναλογικότητας, όταν θεσπίζονται ή επιβάλλονται δυσμενή μέτρα ή κυρώσεις σε βάρος των διοικουμένων, απαιτείται να λαμβάνονται υπόψιν κριτήρια αντικειμενικά που δικαιολογούνται από λόγους δημοσίου συμφέροντος. Τα θεσπιζόμενα ή καθ' οιονδήποτε τρόπο επιβαλλόμενα επαχθή μέτρα ή κυρώσεις απαιτείται να είναι μόνο

τα αναγκαία για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού και να τελούν σε άμεση συνάφεια όχι μόνο προς αυτόν τούτον τον επιδιωκόμενο σκοπό, αλλά και προς το αντικείμενο της ρύθμισης ή του επιβαλλόμενου μέτρου ή της κύρωσης. Επομένως, όλα τα μέσα άσκησης της κρατικής εξουσίας, ο νόμος, η διοικητική πράξη και δικαστική απόφαση, απαιτείται να πληρούν τα κριτήρια της εν λόγω αρχής, να είναι δηλαδή: α) πρόσφορα και κατάλληλα για την πραγμάτωση του επιδιωκόμενου σκοπού, β) αναγκαία, υπό την έννοια ότι για την πραγμάτωση του επιδιωκόμενου δημοσίου σκοπού δεν είναι δυνατή η επιλογή άλλου εξίσου αποτελεσματικού, αλλά λιγότερου επαχθούς, μέτρου και γ) αναλογικά, να τελούν δηλαδή σε εσωτερική αλληλουχία με τον επιδιωκόμενο σκοπό, ώστε η αναμενόμενη ωφέλεια να μην υπολείπεται της προκαλούμενης από αυτά βλάβης. Σε αντίθετη περίπτωση, αν το επιβαλλόμενο μέτρο ή η κύρωση, από τη φύση τους είναι τέτοιας έντασης και διάρκειας, που υπερακοντίζουν καταδήλως τον επιδιωκόμενο σκοπό, συνεπάγονται, δηλαδή, μειονεκτήματα που είναι δυσανάλογα προς τα πλεονεκτήματα που απορρέουν από την εξυπηρέτηση του δημοσίου σκοπού, αντίκεινται στην ως άνω συνταγματική αρχή και η διάταξη που τα προβλέπει ή η διοικητική πράξη που τα επιβάλλει είναι, ως εκ τούτου, ανίσχυρες (βλ. ΕλΣυν Ολ. 1196/2009, 2712/2008, 2437/2007, 2287/2005, 1492/2002, Π Τμ. 525/2019, 2076, 1176/2018)

9. Στο άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, ορίζεται ότι: «Παν φυσικόν ή νομικόν πρόσωπον δικαιούται σεβασμού της περιουσίας του. Ουδείς δύναται να στερηθεί της ιδιοκτησίας αυτού, ειμή δια λόγους δημοσίας ωφέλειας και υπό τους προβλεπόμενους υπό του νόμου και των γενικών αρχών διεθνούς δικαίου όρους». Στην έννοια δε της περιουσίας περιλαμβάνονται και όλα τα δικαιώματα «περιουσιακής φύσης», καθώς και τα κεκτημένα «οικονομικά συμφέροντα». Καλύπτονται, επομένως, με τις διατάξεις αυτές και τα ενοχικά δικαιώματα και, ειδικότερα, απαιτήσεις που, είτε έχουν αναγνωρισθεί με δικαστική ή διαιτητική απόφαση είτε έχουν απλώς γεννηθεί κατά το εθνικό δίκαιο, εφόσον υπάρχει νόμιμη προσδοκία, με βάση το ισχύον μέχρι τον χρόνο της προσφυγής στο δικαστήριο δίκαιο, ότι μπορούν να ικανοποιηθούν δικαστικώς. Στις απαιτήσεις δε αυτές περιλαμβάνονται και αξιώσεις επί αποδοχών και συντάξεων, στον βαθμό που συνιστούν όρους απασχόλησης λειτουργών και υπαλλήλων του Κράτους και καταβάλλονται σ' αυτούς είτε ως μισθός και δη ως άμεση απόρροια της εργασιακής τους σχέσης είτε αυτομάτως ως κοινωνική παροχή, και ανεξαρτήτως της

προηγούμενης καταβολής εισφορών ή μη (βλ. επί των αποδοχών ΕΔΔΑ Eskelinen κατά Φινλανδίας, απόφ. της 19.4.2007, σκ. 40 επ., ΣτΕ 6/2010, 2032/2009, ΑΠ Ολ. 104/2009 και επί των συντάξεων και κοινωνικών παροχών Stec κατά Ηνωμένου Βασιλείου, απόφ. της 6.7.2005, Κοκκίνης κατά Ελλάδα, απόφ. της 6.11.2008, σκ. 29, Ρεβελιώτης κατά Ελλάδα, απόφ. της 4.12.2008, σκ. 27, Αποστολάκης κατά Ελλάδα, απόφ. της 22.10.2009, σκ. 29, Khoniakina κατά Γεωργίας, απόφ. της 19.6.2012, σκ. 69 επ., Κωσταδήμας κατά Ελλάδα, απόφ. της 26.6.2012, σκ. 29, ΕλΣυν Ολ. 3023, 441/2012, 1031/2011, 984, 166, 26/2010). Σύμφωνα δε με πάγια νομολογία Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, κατά την επιβολή κυρώσεων που έχουν ως συνέπεια την στέρηση περιουσιακών και δη συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων, επιβάλλεται να τηρούνται συγκεκριμένες εγγυήσεις, όπως η τήρηση μίας διαδικασίας, στο πλαίσιο της οποίας η υπαίτια συμπεριφορά εκτιμάται σε σχέση τόσο με τη λειτουργία της υπηρεσίας όσο και σε σχέση με το δικαίωμα σε σύνταξη, παρέχεται δε η δυνατότητα ουσιαστικής άμυνας του υπαλλήλου, επιμέτρησης των συνεπειών εκ μέρους του οικείου διοικητικού οργάνου και προβλέπεται η δυνατότητα προσβολής των κρίσεων της Διοίκησης με ένδικα βοηθήματα ουσίας (βλ. αποφ. ΕΔΔΑ της 14.6.2016 Φιλίππου κατά Κύπρου, σκ. 70, 71, της 22.10.2009, Αποστολάκης κατά Ελλάδος, σκ. 38, 39, της 18.10.2005, Banfield κατά Ηνωμένου Βασιλείου, της 20.6.2002 Αζίνας κατά Κύπρου, σκ. 43 έως 46).

10. Εξ άλλου, στο άρθρο 7 της ΕΣΔΑ, που ορίζει ότι: «1. Ουδείς δύναται να καταδικασθή δια πράξιν ή παράλειψιν η οποία, καθ' ήν στιγμήν διεπράχθη, δεν αποτελεί αδίκημα συμφώνως προς το εθνικόν ή διεθνές δίκαιον. Ούτε και επιβάλλεται βαρυτέρα ποινή από εκείνην η οποία επεβάλλετο κατά την στιγμήν της διαπράξεως του αδικήματος. ...», κατοχυρώνονται οι αρχές της νομιμότητας των ποινικών κυρώσεων, της απαγόρευσης της αναδρομικής εφαρμογής αυστηρότερου ποινικού νόμου καθώς και εκείνη της αναδρομικής εφαρμογής του ευμενέστερου για τον παραβάτη ουσιαστικού “ποινικού” νόμου (βλ. ΕΔΔΑ μειζ. συνθ. 17.9.2009, Scoppola κατά Ιταλίας, σκέψεις 108-109, ΣτΕ 272/2020). Το προστατευτικό δε πεδίο του άρθρου 7 της ΕΣΔΑ καλύπτει και τις περιπτώσεις επιβολής διοικητικών κυρώσεων “ποινικής” φύσης, βάσει κριτηρίων συναφών με εκείνα της νομολογίας Engel για το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ, ήτοι αναλόγως της φύσης των σχετικών παραβάσεων ή/και του είδους και της βαρύτητας των προβλεπόμενων για αυτές κυρώσεων [βλ. αποφ. ΕΔΔΑ της 24.11.1998, Brown κατά Ηνωμένου

Βασιλείου, 15.5.2008, Nadtochiy κατά Ουκρανίας, παρ. 32, της 4.10.2016, Žaja κατά Κροατίας, παρ. 86-89, της 4.6.2019, Rola κατά Σλοβενίας, παρ. 54, ΕλΣυν 525/2019, 1176/2018, ΣτΕ 4662/2012, Ολομ., ΣτΕ 1405/2007, 7μ., 116/2004, 3327/1999, 2322/1983). Περαιτέρω, στο άρθρο 4 του Εβδόμου Πρωτοκόλλου της Σύμβασης, προβλέπεται ότι: «1. Κανένας δεν μπορεί να διωχθεί ή καταδικαστεί ποινικά από τα δικαστήρια του ίδιου Κράτους για μια παράβαση για την οποία ήδη αθώωθηκε ή καταδικάστηκε με αμετάκλητη απόφαση σύμφωνα με τον νόμο και την ποινική δικονομία του Κράτους αυτού». Προκειμένου δε να ενεργοποιηθεί η προβλεπόμενη σε αυτήν απαγόρευση (non bis in idem), απαιτείται, κατ' αρχήν, να συντρέχουν οι ακόλουθες προϋποθέσεις: (α) να υφίστανται πλείονες της μίας διακεκριμένες διαδικασίες επιβολής κύρωσης, οι οποίες δεν συνδέονται στενά μεταξύ τους, (β) οι διαδικασίες αυτές πρέπει να είναι “ποινικές” κατά την αυτόνομη έννοια της ΕΣΔΑ, ήτοι βάσει των ως άνω κριτηρίων Engel, κατ' εφαρμογή των οποίων μπορούν να θεωρηθούν ως “ποινικές” και κυρώσεις που επιβάλλονται από διοικητικά όργανα, ενόψει της φύσης των σχετικών παραβάσεων ή/και του είδους και της βαρύτητας των προβλεπόμενων για αυτές διοικητικών κυρώσεων, (γ) η μία από τις εν λόγω διαδικασίες πρέπει να έχει περατωθεί με αμετάκλητη απόφαση και (δ) οι διαδικασίες πρέπει να στρέφονται κατά του ίδιου προσώπου και να αφορούν στην ίδια κατ' ουσίαν παραβατική συμπεριφορά (βλ. ΕΔΔΑ αποφ. της 19.2.2013 Muller – Hartburgκατά Αυστρίας, σκέψεις 40-49 και 63, της 16.6.2009, Ruotsalainen κατά Φινλανδίας, σκ. 6-15, ΔΕΕ της 26.2.2013, C- 617/10, AkerbergFransson, σκ. 33, επί της συναφούς διάταξης του άρθρου 50 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ΕλΣυν Ολ 1824/2019, ΣτΕ 359/2020).

11. Από τον συνδυασμό των άρθρων 16, 21 παρ. 3, 22 παρ. 2, 23 παρ. 2 εδ. β', 29 παρ. 3, 45, 73 παρ. 2, 80, 87 επ., 98 παρ. 1 περ. δ' και στ', 103 και 104 του Συντάγματος, συνάγεται ότι το Σύνταγμα κατοχυρώνει ως ιδιαίτερο θεσμό το ειδικό υπηρεσιακό και συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημόσιων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών (βλ. ΕλΣυν Ολ. 137/2019, 1388, 1277, 32/2018, 244/2017, II Τμ. 525/2019, 2076, 1176/2018). Ενόψει δε της απορρέουσας από τις ανωτέρω διατάξεις θεσμικής εγγύησης του ειδικού συνταξιοδοτικού καθεστώτος, ως «σύνταξη» προεχόντως νοείται η ισόβια περιοδική παροχή που καταβάλλεται στους δημόσιους λειτουργούς, υπαλλήλους και στρατιωτικούς αντί μισθού και ως συνέχεια αυτού, μετά την αποχώρησή τους από την ενεργό υπηρεσία, ως όρος της απασχόλησής τους από

τον εργοδότη τους (Δημόσιο), για την απονομή της οποίας εφαρμόζονται ενιαίοι κανόνες προσαρμοσμένοι στην ιδιομορφία της σχέσης δημοσίου δικαίου που τους συνδέει με την υπηρεσία και το ύψος της οποίας τελεί σε εύλογη αναλογία προς τις αποδοχές ενέργειας, αναλόγως των ιδιαίτερων υπηρεσιακών συνθηκών εκάστης κατηγορίας, εξασφαλίζοντας γι' αυτούς αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης, ανάλογες της θέσης, των καθηκόντων, του χρόνου υπηρεσίας και της υπηρεσιακής τους εξέλιξης (βλ. ΕλΣυν Ολ. 137/2019, 1277, 32/2018, 244/2017, Ειδ. Δικ. άρθρου 88 Σ. 1-4/2018). Εξάλλου, στο πλαίσιο του ειδικού συνταξιοδοτικού αυτού συστήματος, το οποίο προσιδιάζει στα συστήματα επαγγελματικής ασφάλισης (βλ. ΕλΣυν Ολ 32/2018, 244/2017, 4324/2014, 1571/2011, Πρακτ. Ολ 9ης Γεν. Συν/σης της 27.5.2015, αποφ. ΔΕΕ της 26.3.2009, C-559/07 «Επιτροπή κατά Ελλάδος», σκ. 31, 32, 42, 52 της 1.4.2008, C-267/06 «Tadao Maruko κατά Versorgungsanstalt der deutschen Bühnen», αποφ. ΕΔΔΑ της 3.3.2011 «Klein κατά Αυστρίας», σκ. 57, της 2.2.2010 «Aizpurua Ortiz κλπ. κατά Ισπανίας», σκ. 38, της 22.10.2009 «Αποστολάκης κατά Ελλάδος», σκ. 29 και 35, απόφ. της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της 13.7.1988, «Sture Stigson»), το δημοσίου δικαίου δικαίωμα σε σύνταξη εμπίπτει στο προστατευτικό πεδίο του άρθρου 17 παρ. 1 του Συντάγματος, που καταλαμβάνει και τις συνταξιοδοτικές απαιτήσεις (βλ. ΕλΣυν Ολ. 1277, 32/2018, 244/2017, II Τμ. 525/2019, 2076, 1176/2018), ενώ απολαμβάνει και της συρρέουσας επικουρικής προστασίας του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, ως στοιχείο της ειδικής νομικής σχέσης των κατηγοριών αυτών πολιτών με το Κράτος (βλ. σκέψη 9 της παρούσας και ΕλΣυν Ολ. 137/2019, 1388, 1277,32/2018, 244/2017, 3023, 441/2012, 1031/2011, 984, 166, 26/2010, 2274/1997).

12. Περαιτέρω, οι προϋποθέσεις για την αναγνώριση, την απονομή, τον περιορισμό και την απώλεια του συνταξιοδοτικού δικαιώματος των δημοσίων υπαλλήλων προβλέπονται στον νόμο, οι όποιες δε επεμβάσεις στο δικαίωμα αυτό πρέπει να είναι συναφείς προς τον υπηρετούμενο με αυτές δημόσιο σκοπό, σύμφωνες με τις αρχές της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, του σεβασμού των περιουσιακών δικαιωμάτων και εντός των ορίων που διαγράφονται από τις αρχές του κοινωνικού κράτους δικαίου και της αναλογικότητας. Στο πλαίσιο δε της κατά τα ανωτέρω λειτουργικής συνέχειας της υπαλληλικής με τη συνταξιοδοτική σχέση, όταν λαμβάνονται μέτρα ή επιβάλλονται κυρώσεις που οδηγούν στη οριστική απώλεια του συνταξιοδοτικού δικαιώματος και των παροχών που απορρέουν ή συνδέονται με αυτό (σύνταξη και υγειονομική κάλυψη), απαιτείται να διασφαλίζεται ότι τα μέτρα αυτά

και οι κυρώσεις συνάδουν προς τις αρχές της νομιμότητας, της ισότητας, της ασφάλειας δικαίου, της προβλεψιμότητας (βλ. σκέψη 5 της παρούσας), ενώ σε περίπτωση που η επέμβαση έχει κυρωτικό χαρακτήρα απαιτείται να τηρούνται επιπλέον και οι ισχύουσες επί διοικητικών κυρώσεων υπέρτερης τυπικής ισχύος αρχές (βλ. σκέψη 6 της παρούσας). Σε κάθε δε περίπτωση, απαιτείται να διασφαλίζονται τα δικαιώματα άμυνας του καθ' ου η κύρωση υπαλλήλου (βλ. σκέψη 7 της παρούσας), ενώ η επέμβαση στη συνταξιοδοτική σχέση δεν πρέπει να θίγει, ενόψει και της αρχής της αναλογικότητας τον πυρήνα ατομικών δικαιωμάτων, που απορρέουν από την νομική αυτή κατάσταση. Ειδικότερα, πρέπει να διασφαλίζεται ότι δεν προσβάλλεται η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, κατ' άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος, η οποία, θεωρούμενη στο πλαίσιο της υπηρεσιακής και της συνδεδεμένης με αυτήν συνταξιοδοτικής σχέσης, επιβάλλει, κατ' αρχήν, ως ιδιαίτερη πτυχή της κοινωνικής υπόστασης του ανθρώπου και ως στοιχείο του πυρήνα της προσωπικότητάς του (βλ. σκέψη 5 της παρούσας) την αναγνώριση μισθολογικής φύσης περιουσιακών δικαιωμάτων, κατ' άρθρο 17 παρ. 1 του Συντάγματος, έναντι των υπηρεσιών που παρασχέθηκαν και κατ' επέκταση, με την πλήρωση των εκ του νόμου ηλικιακών και λοιπών χρονικών και ουσιαστικών και διαδικαστικών προϋποθέσεων, μίας ανάλογης συνταξιοδοτικής παροχής, υπό το φως και της κατ' άρθρο 25 παρ. 1 α' του Συντάγματος αρχής του κοινωνικού κράτους δικαίου (βλ. ΕλΣυν II Τμ. 525/2019, 1176/2018). Επίσης, τόσο κατά τη θέσπιση όσο και κατά την επιβολή των εν λόγω κυρώσεων επιβάλλεται να διασφαλίζεται, η τήρηση των διατάξεων και αρχών του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, καθώς και των άρθρων 7 της Σύμβασης και 4 του 7^{ου} Πρωτοκόλλου αυτής (βλ. αναλυτικά σκέψεις 9 και 10 της παρούσας).

13. Ο Κώδικας Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων (π.δ. 169/2007, Α' 210), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο έκδοσης της προσβαλλόμενης πράξης, όριζε στο άρθρο 1 ότι «1. Ο τακτικός δημόσιος υπάλληλος που λαμβάνει κάθε μήνα μισθό από το Δημόσιο Ταμείο ή από άλλους ειδικούς πόρους δικαιούται σε ισόβια σύνταξη από το Δημόσιο Ταμείο: α) Αν απομακρυνθεί με οποιονδήποτε τρόπο από την υπηρεσία και έχει εικοσιπενταετή πλήρη πραγματική συντάξιμη υπηρεσία. (...)), στο άρθρο 62 ότι «Το δικαίωμα σύνταξης χάνεται στις παρακάτω περιπτώσεις: α) (...) β) Αν ο δικαιούχος καταδικαστεί αμετάκλητα, είτε όταν ήταν στην ενέργεια είτε ως συνταξιούχος, σε ποινή κάθειρξης για (...) απάτη (...) εφόσον τα αδικήματα αυτά

στρέφονται κατά του Δημοσίου ή κατά νομικών προσώπων δημόσιου δικαίου (...)» και στο άρθρο 64 ότι «Η σύζυγος και τα τέκνα αυτού που καταδικάστηκε (...) δικαιούνται με τους όρους αυτού του Κώδικα τη σύνταξη που τους ανήκει σαν αυτός που καταδικάστηκε να είχε πεθάνει. (...)».

14. Στο πλαίσιο του ειδικού συνταξιοδοτικού καθεστώτος των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών (βλ. σκέψη 11 της παρούσας), με το άρθρο 1 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα θεσπίζεται ως γενικός κανόνας ότι ο τακτικός δημόσιος υπάλληλος, ο οποίος έχει συμπληρώσει εικοσιπενταετή πλήρη πραγματική συντάξιμη υπηρεσία, δικαιούται ισόβια σύνταξη που βαρύνει το Δημόσιο Ταμείο. Περαιτέρω, στις διατάξεις των άρθρων 62 και 64 του ίδιου Κώδικα περιλαμβάνεται πλέγμα ρυθμίσεων σχετικά με την επιβολή κυρώσεων σε βάρος όσων καταδικάζονται για ποινικά αδικήματα. Συγκεκριμένα, με την προεκτεθείσα διάταξη του άρθρου 62 του Κώδικα προβλεπόταν η κύρωση της πλήρους και οριστικής απώλειας του συνταξιοδοτικού δικαιώματος σε περίπτωση αμετάκλητης καταδίκης εν ενεργεία υπαλλήλου ή συνταξιούχου, σε ποινή κάθειρξης, μεταξύ άλλων και για το αδίκημα της απάτης, εφόσον η οικεία αξιόποινη πράξη στρεφόταν κατά του Δημοσίου ή κατά νομικών προσώπων δημόσιου δικαίου, ενώ σύμφωνα με το άρθρο 64 το συνταξιοδοτικό δικαίωμα μεταβιβαζόταν στα μέλη της οικογένειας του καταδικασθέντος υπαλλήλου οριστικά, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις και στο ποσοστό που προέβλεπε ο Κώδικας. Σκοπός των ρυθμίσεων αυτών ήταν η αποτροπή τέλεσης ποινικών αδικημάτων από τους δημοσίους λειτουργούς, υπαλλήλους και στρατιωτικούς, καθώς και η καταστολή αυτών σε περίπτωση διάπραξής τους, με γνώμονα τη διασφάλιση των δημοσίων πόρων και των οικονομικών συμφερόντων του Δημοσίου και των νομικών προσώπων δημόσιου δικαίου, της εύρυθμης λειτουργίας της διοίκησης και της αξιοπιστίας και ακεραιότητας της δημόσιας υπηρεσίας (βλ. ΕλΣυν Ολ 6456/2015, 2359, 2254, 1817, 477/2014).

15. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου με την από 22.10.2009 απόφασή του επί της υποθέσεως «Αποστολάκης κατά Ελλάδος», έκρινε ότι η πλήρης στέρηση της σύνταξης του προσφεύγοντος, κατ' εφαρμογή του άρθρου 62 περ. β του τότε ισχύοντος Συνταξιοδοτικού Κώδικα (π.δ. 166/2000, Α' 153), που περιείχε ομοίου περιεχομένου ρύθμιση με εκείνη του ταυτάριθμου άρθρου 62 περ. β του Συνταξιοδοτικού Κώδικα (βλ. σκέψη 13 της παρούσας), αντιβαίνει στο άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ. Ειδικότερα, το ΕΔΔΑ κατ' αρχήν υπενθύμισε την νομολογία του επί υποθέσεων συναφών με την επίδικη (σκ. 38 της

απόφασης), με ειδική αναφορά στην απόφασή του της 18.10.2005, επί της υπόθεσης «Banfield κατά Ηνωμένου Βασιλείου». Στην απόφασή του αυτή το Δικαστήριο κατέληξε ότι η απόφαση των βρετανικών δικαστηρίων να στερήσουν από τον προσφεύγοντα ο οποίος είχε διαπράξει σοβαρά αδικήματα – ένα μέρος της σύνταξής του που αντιστοιχούσε στις εισφορές του Δημοσίου, δεν διαρρήγνυε τη δίκαιη ισορροπία μεταξύ των δικαιωμάτων του προσφεύγοντος και των συμφερόντων του εργοδότη του και του συνόλου, αποδίδοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στις ακόλουθες περιστάσεις α) ότι η έκπτωση από το δικαίωμα στις συνταξιοδοτικές παροχές δεν είχε λάβει χώρα με αυτόματο τρόπο δυνάμει μίας διάταξης του νόμου, αλλά κατόπιν μίας διαδικασίας που περιελάμβανε πολυάριθμα στάδια και το καθένα από αυτά είχε οδηγήσει σε δικαστική απόφαση, καθώς και β) ότι ο προσφεύγων δεν είχε στερηθεί πλήρως τη σύνταξή του αλλά μόνο ένα ποσοστό 65% που αντιστοιχούσε στις εισφορές του Δημοσίου στο ταμείο συντάξεων και όχι το ποσοστό που αντιστοιχούσε στις δικές του εισφορές. Εν συνεχεία, το ΕΔΔΑ στην εν λόγω από 22.10.2009 απόφασή του (Αποστολάκης κατά Ελλάδος) συνεκτίμησε το σύνολο των περιστάσεων και ειδικότερα ότι α) ο προσφεύγων σε αντίθεση με την υπόθεση Banfield στερήθηκε κατόπιν της καταδίκης του κατά τρόπο αυτόματο τη σύνταξή του για το υπόλοιπο της ζωής του, στερούμενος προσωπικά κάθε μέσου επιβίωσης (σκ. 39 της απόφασης), β) ότι η επίμαχη συμπεριφορά του προσφεύγοντος (πλαστογραφία στην υπηρεσία), αν και ήταν ποινικά καταδικαστέα, δεν μπορούσε να έχει αιτιώδη συνάφεια με τα δικαιώματά του σε σύνταξη (σκ. 39 της απόφασης), γ) το γεγονός ότι η σύνταξη μεταβιβάστηκε στην οικογένεια του προσφεύγοντος, δυνάμει του άρθρου 64 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα, δεν αρκούσε για να ισοσκελίσει την απώλεια του συνταξιοδοτικού δικαιώματος, καθώς η εν λόγω μεταβίβαση έλαβε χώρα σαν ο καταδικασθείς να είχε αποβιώσει, με συνέπεια να μεταβιβάζεται μόνον το 70% της σύνταξης, χωρίς να αποκλείεται μελλοντική μεταβολή της οικογενειακής του κατάστασης (χηρεία ή διάζευξη), που θα οδηγούσε στην απώλεια κάθε μέσου επιβίωσης (σκ. 40 της απόφασης), δ) η κατάργηση της σύνταξης του προσφεύγοντος οδήγησε στην ολοσχερή κατάργηση και του δικαιώματός του στην κοινωνική ασφάλιση, χωρίς αυτή να μπορεί να υποκατασταθεί από την κοινωνική κάλυψη των μελών της οικογένειάς του, λόγω της ενδεχόμενης μελλοντικής μεταβολής της κατάστασης αυτής (σκ. 40 της απόφασης), ε) στο πλαίσιο της διακριτικής τους ευχέρειας, τα Κράτη δύνανται να εισάγουν στη νομοθεσία τους διατάξεις που

προβλέπουν χρηματικές κυρώσεις ως συνέπεια μία ποινικής καταδίκης, εντούτοις μία τέτοια κύρωση που περιλαμβάνει την ολική έκπτωση από κάθε δικαίωμα σύνταξης και κοινωνικής κάλυψης, συμπεριλαμβανομένης της ασφάλισης υγείας, αποτελεί όχι μόνο μία διπλή ποινή, αλλά έχει ως συνέπεια τον εκμηδενισμό του κύριου μέσου επιβίωσης ενός ατόμου που έχει συμπληρώσει την ηλικία συνταξιοδότησης, όπως ο προσφεύγων, η επίπτωση δε αυτή δεν συμβαδίζει ούτε με την αρχή της κοινωνικής αποκατάστασης που διέπει το ποινικό δίκαιο των Συμβαλλομένων μερών ούτε με το πνεύμα της Σύμβασης (σκ. 41 της απόφασης). Με τα δεδομένα αυτά το ΕΔΔΑ έκρινε ότι ο προσφεύγων κατέληξε να επωμίζεται ένα υπερβολικό και δυσανάλογο βάρος το οποίο, παρά την αναγνώριση ενός ευρέος περιθωρίου εκτίμησης στα κράτη στο πεδίο της συνταξιοδοτικής νομοθεσίας, δεν μπορεί να αιτιολογηθεί από την ορθή λειτουργία της διοίκησης και από την αξιοπιστία και ακεραιότητα της δημόσιας υπηρεσίας που επικαλέστηκε, ως αιτιολογικές βάσεις της ρύθμισης, η Ελληνική Κυβέρνηση. [βλ. συναφώς και α) την απόφαση του ΕΔΔΑ της 20.6.2002, Αζίνας κατά Κύπρου, με την οποία κρίθηκε ότι καθολική στέρηση της σύνταξης σε καταδικασθέντα δημόσιο λειτουργό και την οικογένειά του ως αυτόματο αποτέλεσμα της ποινικής και πειθαρχικής του καταδίκης παραβίαζε το άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ (σκ. 44 της απόφασης), καθώς και β) την ύστερη απόφαση της 17.10.2016, Φιλίππου κατά Κύπρου, στην οποία έγινε δεκτό ότι η ολική στέρηση σύνταξης σε δημόσιο υπάλληλο, ο οποίος είχε καταδικασθεί σε ποινικά αδικήματα περί την υπηρεσία δεν παραβίαζε το άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, δοθέντος ότι -σε αντίθεση με την υπόθεση Αποστολάκης κατά Ελλάδος - i) η στέρηση της σύνταξης αποφασίστηκε στο πλαίσιο μίας διοικητικής – πειθαρχικής διαδικασίας μετά το πέρας της ποινικής καταδίκης, κατά το οποίο η διοίκηση εξέφερε δική της κρίση αναφορικά με την απαξία της συμπεριφοράς σε σχέση με την υπηρεσία, διασφαλίζοντας τα δικαιώματα άμυνας του καθ' ου η κύρωση, η απόφαση δε υποβλήθηκε σε δικαιοδοτική κρίση δύο βαθμών (σκ. 70 της απόφασης), ii) η επιβολή της κύρωσης δεν αποτελούσε αυτόθροη συνέπεια της ποινικής καταδίκης αλλά απότοκο κρίσης της διοίκησης στο πλαίσιο της διακριτικής ευχέρειας, με την τήρηση πλήρων διαδικαστικών εγγυήσεων και κατόπιν συνεκτίμησης του συνόλου των περιστάσεων της υπόθεσης (σκ. 70 και 71 της απόφασης), iii) το σύνολο της αφαιρεθείσας σύνταξης χρηματοδοτείτο από το Κράτος, σε κάθε δε περίπτωση, ο καθ' ου η κύρωση δεν στερείτο παντελώς αλλά διατηρούσε δικαίωμα σε κοινωνικοασφαλιστικές παροχές (σκ. 72 της απόφασης) και

iv) η σύνταξη του είχε μεταβιβασθεί στην σύζυγό του, από την οποία επωφελείτο και ίδιος μέχρι την απονομή σ' αυτόν σύνταξης στο πλαίσιο της κοινωνικής ασφάλισης (σκ. 73 της απόφασης)].

16. Στο ίδιο πνεύμα και σε αρμονία προς την ως άνω από 22.10.2009 απόφαση του ΕΔΔΑ (Αποστολάκης κατά Ελλάδος), τόσο η Ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου (βλ. ΕλΣυν Ολ 6456/2015, 2359, 2254, 1817, 477/2014) όσο και το παρόν Τμήμα (βλ. Π Τμ. 1503, 1461, 169, 52/2020, 1197, 926, 496/2019, 1323, 1197, 345, 344, 103, 102/2018, 2176, 1557, 1556, 47/2017, 984/2016, 6689/2015, 4033, 2798/2014) παγίως δέχονται ότι η θεσπιζόμενη με τη διάταξη του άρθρου 62 περ. β του Συνταξιοδοτικού Κώδικα εξαίρεση της συγκεκριμένης κατηγορίας υπαλλήλων που έχουν καταδικασθεί αμετακλήτως στα περιοριστικώς αναφερόμενα στην εν λόγω διάταξη ποινικά αδικήματα, από το γενικό συνταγματικό και νομοθετικό κανόνα κατά τον οποίο όλοι οι δημόσιοι υπάλληλοι δικαιούνται σύνταξη (βλ. σκέψη 14 της παρούσας), εφ' όσον πληρούν τις νόμιμες προϋποθέσεις, βασίζεται σε κριτήριο που δεν συναρτάται με το αντικείμενο της ρύθμισης, καθόσον η ποινικώς κολάσιμη συμπεριφορά του υπαλλήλου τελεί μεν σε άμεση σχέση με την υπηρεσιακή κατάστασή του, ενόσω ήταν στην ενέργεια, και μπορεί να οδηγήσει, σύμφωνα με τις οικείες διατάξεις, στην πειθαρχική του δίωξη ή τη λύση της υπαλληλικής του σχέσης, όχι, όμως, και με το δικαίωμά του σε σύνταξη. Πέραν αυτού, η οριστική και πλήρης αποστέρηση της σύνταξης και, μάλιστα, όχι μόνον αυτοδικαίως, αλλά και ανεξαρτήτως του εάν μέρος της αντιστοιχεί σε καταβληθείσες από τον υπάλληλο εισφορές, συνεπαγόμενη, περαιτέρω, την απώλεια και κάθε ασφαλιστικής κάλυψης, συμπεριλαμβανομένης της υγειονομικής περίθαλψης, αποτελεί μέτρο εξαιρετικά επαχθές, που ακολουθεί τον υπάλληλο μέχρι το πέρας του βίου του και θέτει σε κίνδυνο την ίδια τη διαβίωσή του, σε μία ηλικία που η δυνατότητα αναπλήρωσης της σύνταξής του, με άλλους πόρους, καθίσταται, εάν όχι αδύνατη, πάντως ιδιαίτερος δυσχερής, επαγόμενο, ως κύρωση, αποτελέσματα που υπερβαίνουν κατά πολύ χρονικά την ποινή που επιβλήθηκε στον υπάλληλο, με συνέπεια την προσβολή και της προστατευόμενης από το άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Πρόκειται, επομένως, για μέτρο που καταδήλως υπερακοντίζει τον επιδιωκόμενο δημόσιο σκοπό, τα προφανή δε αυτά μειονεκτήματά του δεν αντισταθμίζονται από τη μεταβίβαση της σύνταξης του υπαλλήλου στην οικογένειά του, αφενός διότι η μεταβίβαση αυτή αφορά σε μέρος μόνον (7/10) της δικαιούμενης

σύνταξης, αφετέρου επειδή τίποτε δεν εγγυάται ότι η οικογενειακή κατάσταση του υπαλλήλου θα συνεχιστεί ως έχει, χωρίς μεταβολές, και στο μέλλον. Κατ' ακολουθίαν αυτών, όπως γίνεται παγίως δεκτό, η ρύθμιση της περ. β' του άρθρου 62 του Κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας αφού επιφέρει δυσανάλογη επέμβαση στα περιουσιακά δικαιώματα του συνταξιούχου θίγοντας τον πυρήνα της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, ενώ αντιβαίνει και στο άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ και είναι, ως εκ τούτου, ανίσχυρη και μη εφαρμοστέα. Περαιτέρω και ενόψει του ότι οι επίμαχες διατάξεις δεν πληρούν τα τιθέμενα από τη νομολογία του ΕΔΔΑ κριτήρια (βλ. σκέψη 15 της παρούσας), κατά πάγια νομολογία, το Τμήμα ακυρώνει για τον λόγο αυτόν τις ενώπιόν του προσβαλλόμενες απορριπτικές του αιτήματος συνταξιοδότησης πράξεις και αναπέμπει την υπόθεση στη Διοίκηση, προκειμένου αυτή, αναλόγως της περίπτωσης είτε να αποφανθεί επί της ουσίας του συνταξιοδοτικού αιτήματος και κατόπιν διαπίστωσης των νομίμων προϋποθέσεων να προβεί σε κανονισμό της εκάστοτε κατά νόμο προβλεπόμενης πλήρους συνταξιοδοτικής παροχής είτε να ανακαλέσει την πράξη με την οποία δαπιστώνεται η απώλεια του δικαιώματος και μεταβιβάζεται η σύνταξη στα δικαιούχα μέλη της οικογένειας του καταδικασθέντος. Οι σχετικές, άλλωστε, κρίσεις του Τμήματος έχουν επικυρωθεί και σε αναιρετικό επίπεδο από την Ολομέλεια του Δικαστηρίου.

17. Ήδη, στο άρθρο 5 του ν. 4488/2017 (Α' 137) ορίζεται ότι «1. Η περίπτωση β' του άρθρου 62 και η παρ. 1 του άρθρου 64 του π.δ. 169/2007 καταργούνται. ...», ενώ στο άρθρο 2 του ίδιου νόμου, προβλέπεται ότι «(...) 3. Η παρ. 1 του άρθρου 63 του π.δ. 169/2007 αντικαθίσταται ως εξής: «1. Η καταβολή της σύνταξης αναστέλλεται για όσο διάστημα ο δικαιούχος εκτίει περιοριστική της ελευθερίας ποινή μεγαλύτερη του ενός (1) έτους και εφόσον το αδίκημα για το οποίο καταδικάστηκε στρέφεται κατά του Δημοσίου ή νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου. Στην περίπτωση αυτή, η σύνταξη μεταβιβάζεται στους τυχόν δικαιούχους αυτής σύμφωνα με τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις για συνταξιοδότηση λόγω θανάτου. Τα οικονομικά αποτελέσματα της παρούσας διάταξης αρχίζουν από την 1η ημέρα του επόμενου μήνα από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου. Κάθε αντίθετη διάταξη καταργείται». Με τις ανωτέρω ρυθμίσεις του άρθρου 5 παρ. 1 του ν. 4488/2017, σε συμμόρφωση προς τις σχετικές αποφάσεις του ΕΔΔΑ, κατ' άρθρο 46 παρ. 1 της Σύμβασης (βλ. απόφ. ΕΔΔΑ της 24.7.2003, Karner κατά Αυστρίας, παρ. 26) και της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου (βλ. συναφώς την οικεία

αιτιολογική έκθεση του νόμου, καθώς και ΕλΣυν Ολ Πρακτ. 4ης Ειδ. Συν/σης της 12.7.2017), ο νομοθέτης, στο πλαίσιο της σχετικής του ευχέρειας για την επιλογή των μέτρων προς ρύθμιση της συγκεκριμένου πεδίου εννόμων σχέσεων και αναγνωρίζοντας το συστημικό πρόβλημα που ήγειρε η καθολική απώλεια του συνταξιοδοτικού δικαιώματος όπως αυτή προβλεπόταν στο άρθρο 62 περ. β του Συνταξιοδοτικού Κώδικα, κατήγγησε ρητώς και ολοσχερώς τόσο την επίμαχη κύρωση, όσο και τις διατάξεις του άρθρου 64 παρ. 1 αυτού για τη μεταβίβαση της σύνταξης στα μέλη της οικογένειας του αμετακλήτως καταδικασθέντος υπαλλήλου ή συνταξιούχου. Επέλεξε δε το σύστημα κυρώσεων λόγω ποινικής καταδίκης εντός του ειδικού συνταξιοδοτικού συστήματος των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών να περιορίζεται πλέον, σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 3 του ν. 4488/2017 (βλ. συναφώς και την αιτιολογική έκθεση του νόμου επί του οικείου άρθρου), στην αναστολή της καταβολής της σύνταξης σε περίπτωση καταδίκης για αξιόποινη πράξη σε βάρος του Δημοσίου ή ν.π.δ.δ. σε στερητική της ελευθερίας ποινή μεγαλύτερη του έτους και για το διάστημα της έκτισης αυτής, διάστημα κατά το οποίο η σύνταξη μεταβιβάζεται στους δικαιούχους του καταδικασθέντος, βάσει των διατάξεων για τη συνταξιοδότηση λόγω θανάτου, ορίζοντας ότι τα οικονομικά αποτελέσματα αυτής της κύρωσης επέρχονταν από την 1η ημέρα του επόμενου μήνα από τη δημοσίευση του ν. 4488/2017, ήτοι από 1.10.2017 και εντεύθεν.

18. Ενόψει όσων εκτέθηκαν στις σκέψεις 5, 6, 7, 8 και 9 της παρούσας και σύμφωνα με την παρατιθέμενη στις σκέψεις 15 και 16 της παρούσας πάγια νομολογία τόσο του ΕΔΔΑ όσο και του παρόντος Δικαστηρίου, το Τμήμα κρίνει ότι οι διατάξεις των άρθρων 62 περ. β και 64 παρ.1 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα, που ίσχυαν κατά τον χρόνο έκδοσης της προβαλλομένης και αποτέλεσαν την νομική βάση για την έκδοση αυτής (βλ. και άρθρο 49 παρ. 4 του π.δ/τος 1225/1981), αντιβαίνουν στα άρθρα 2 παρ. 1, 5 παρ. 1, 17 παρ. 1, 20 παρ. 1 και 2 και 25 παρ. 1 α και δ του Συντάγματος, καθώς και στο άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ. Και τούτο, διότι η ολική και οριστική απώλεια του συνταξιοδοτικού δικαιώματος σε περίπτωση αμετάκλητης ποινικής καταδίκης για τα αναφερόμενα στο άρθρο 62 περ. β του οικείου Κώδικα αδικήματα α) αποτελεί αυτόθροη συνέπεια της ποινικής καταδίκης, η οποία πέραν του ότι επέχει κατ' ουσίαν θέση διπλής ποινής, ως εκ της άμεσης σύνδεσής της με την ποινική διαδικασία και της βαρύτητάς της [βλ. σχετική επισήμανση στην απόφ. ΕΔΔΑ, Αποστολάκης κατά Ελλάδος, σκ. 41 και τις

σχετικές απαγορευτικές αρχές εκ των άρθρων 2 παρ. 1 και 7 παρ. 1 του Συντάγματος και 4 του 7^{ου} Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, και αναλυτικά σκέψεις 6 και 10 της παρούσας], χωρίς να προβλέπεται ιδιαίτερο διοικητικό στάδιο εξέτασης της σύνδεσης (αιτιώδους συνάφειας) της πράξης με την υπηρεσία και το συνταξιοδοτικό δικαίωμα, και στάθμισης εκ μέρους της Διοίκησης στο πλαίσιο διακριτικής ευχέρειας του συνόλου των περιστάσεων για την διαβάθμιση του ύψους της κύρωσης, με σεβασμό των διαδικαστικών εγγυήσεων για την ικανοποίηση των δικαιωμάτων άμυνας του καθ' ου η κύρωση συνεκτιμωμένων και των ιδιαίτερων προσωπικών και οικογενειακών του περιστάσεων και β) η εκ του λόγου αυτού απώλεια της κύριας σύνταξης που καταβάλλεται στο πλαίσιο του ειδικού συνταξιοδοτικού συστήματος των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών και που ως συνέχεια της υπηρεσιακής αμοιβής αποτελεί το λειτουργικό αντίστοιχο/ ισοδύναμο των κοινωνικοασφαλιστικών παροχών λόγω γήρατος υποκαθιστώντας αυτές, συνεπάγεται τη στέρηση του υπαλλήλου από βασικούς πόρους διαβίωσης για το υπόλοιπο του βίου του, περιλαμβανομένης και της υγειονομικής περίθαλψης (βλ. ήδη άρθρο 44 του ν. 4387/2016), χωρίς η στέρηση αυτή να δύναται να ισοσκελισθεί από την μεταβίβαση της σύνταξης στα μέλη της οικογένειάς του, λόγω αφενός της καταβολής σ' αυτά μέρους των σχετικών παροχών και αφετέρου της μελλοντικής αβεβαιότητας της οικογενειακής του κατάστασης και των μεταβολών που ενδέχεται να επέλθουν στην κατανομή και έκταση των σχετικών κατά μεταβίβαση δικαιωμάτων (βλ. τα άρθρα 5 και 18 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα, όπως ίσχυαν κατά τον κρίσιμο εν προκειμένω χρόνο).

19. Εξ άλλου, δεν δύναται στο παρόν στάδιο να προβεί το ίδιο το Δικαστήριο, στο πλαίσιο της κατ' άρθρο 49 του π.δ/τος 1225/1981 και ήδη κατ' άρθρο 116 παρ. 2 του ν. 4700/2020 πλήρους δικαιοδοσίας του, το πρώτον σε αναλογική μείωση του ύψους της σύνταξης του υπαλλήλου, με νομική βάση εκείνη του άρθρου 62 περ. β του Συνταξιοδοτικού Κώδικα, ερμηνευόμενη υπό το φως των ανωτέρω υπέρτερης τυπικής ισχύος αρχών. Και τούτο, για τους ακόλουθους λόγους:

19.1. Όπως συνάγεται από την πάγια επί των συναφών υποθέσεων νομολογία της Ολομέλειας και του παρόντος Τμήματος (βλ. αναλυτικά σκέψη 16 της παρούσας), στον βαθμό που α) η επιβολή της κύρωσης εκ μέρους της διοίκησης αποτελεί αυτόθροη συνέπεια της αμετάκλητης ποινικής καταδίκης, β) δεν προβλέπεται αυτοτελής διοικητική διαδικασία εκτίμησης των συνολικών περιστάσεων της υπόθεσης με σεβασμό των δικαιωμάτων άμυνας του καθ' ου η κύρωση, γ) δεν

υφίσταται ειδική νομοθετική διάταξη που να παρέχει στο δικαστήριο τη δυνατότητα να ασκήσει πρωτογενώς τις σχετικές εξουσίες [βλ. συγκριτικά άρθρο 213 παρ. 2 ΣΕΚ και ήδη άρθρο 245 ΣΛΕΕ επί της εξουσίας του Δικαστηρίου της Ένωσης να αποφαίνεται επί της απώλειας του συνταξιοδοτικού δικαιώματος των μελών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, και επ' αυτής απόφ. ΔΕΚ της 11.7.2006, Επιτροπή κατά Edith Cresson, C- 432/2004, σκ. 73 και 87 επ., καθώς και άρθρο 286 παρ. 6 ΣΛΕΕ για την αντίστοιχη εξουσία επί των μελών του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου και επ' αυτού βλ. αποφ. ΔΕΕ της 30.9.2021, C- 130/19, Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο κατά Karel Pinxten, σκ. 874 έως 905], μία τέτοια πρωτογενής διάπλαση εκ μέρους του Δικαστηρίου θα οδηγούσε σε παραβίαση της κατ' άρθρο 26 παρ. 1 και 3 του Συντάγματος αρχής της διάκρισης της νομοθετικής από τη δικαστική λειτουργία. Και τούτο, αφού κατ' ουσίαν το Δικαστήριο με τον τρόπο αυτόν θα διέπλαθε έναν νέο μηχανισμό κύρωσης, υπερβαίνοντας τον οριακό έλεγχο της νομοθετικής και της διοικητικής δράσης που κατατείνει αποκλειστικά σε αποκατάσταση της τρωθείσας νομιμότητας μέσω της εξάλειψης των αποτελεσμάτων της παράνομης ρύθμισης ή της διοικητικής πράξης και όχι σε θεσμική υποκατάσταση του νομοθετικού οργάνου διά της το πρώτον από τον δικαστή ρύθμισης των κυρωτικών μηχανισμών (πρβλ. συγκριτικά επί των ορίων του δικαστικού ελέγχου απόφαση του Γαλλικού Συνταγματικού Συμβουλίου της 9.12.2011, 2011-204 QPC, σκ. 4, απόφ. Ανωτάτου Δικαστηρίου των ΗΠΑ, «United States v. Bajakajian», πρβλ ΕλΣυν Ολ 244/2017).

19.2. Για τον ίδιο λόγο μία τέτοια δικαστική διάπλαση θα αντέβαινε ευθέως στην αρχή της νομιμότητας των κυρώσεων (βλ. αναλυτικά σκέψεις 6 και 10 της παρούσας), δοθέντος, μάλιστα, ότι ήδη στο παρόν στάδιο ο νομοθέτης, συμμορφούμενος με τη νομολογία του ΕΔΔΑ και του Ελεγκτικού Συνεδρίου και επιβεβαιώνοντας το εξ αρχής ανίσχυρο και μη εφαρμοστέο της διάταξης του άρθρου 62 περ. β του Συνταξιοδοτικού Κώδικα, ως εκ της αντίθεσής της σε υπέρτερης τυπικής ισχύος διατάξεις και αρχές, επέλεξε να την καταργήσει και ρητώς πλέον ολοσχερώς και όχι να αναδιαμορφώσει το σύστημα απώλειας σύμφωνα με τις οικείες υπέρτερης τυπικής ισχύος αρχές, με βάση τα ήδη εκτεθέντα νομολογιακά κριτήρια (βλ. σκέψη 15 της παρούσας).

19.3. Ακόμη όμως και υπό την εκδοχή ότι οι καταργούμενες διατάξεις του άρθρου 62 περ. β του Συνταξιοδοτικού Κώδικα δεν ήταν άνευ ετέρου και εν συνόλω αντίθετες στο Σύνταγμα και την ΕΣΔΑ, αλλά ήταν κατ' αρχήν δεκτικές σύμφωνης με

αυτά ερμηνείας παρέχοντας έρεισμα για κλιμάκωση της κύρωσης από το δικαστήριο, δεν είναι πλέον δυνατόν να αποτελέσουν τη νομική βάση για οποιαδήποτε κρίση περιολικής ή μερικής απώλειας του συνταξιοδοτικού δικαιώματος. Τούτο δε, καθόσον η ολοσχερής τους κατάργηση με τις διατάξεις του άρθρου 5 παρ. 1 του ν. 4488/2017, θεωρούμενη ως μεμονωμένη ρύθμιση εγείρει κατ' αρχάς ζήτημα αναδρομικής εφαρμογής της ως ευνοϊκότερης (βλ. σκέψεις 6 και 10 της παρούσας), ενώ και η πλήρης υποκατάσταση του κυρωτικού συστήματος με εκείνο της αναστολής καταβολής της σύνταξης για όσο διάστημα εκτίεται η ποινή, κατ' άρθρο 2 του ίδιου ως άνω νόμου (βλ. σκέψη 17 της παρούσας), ανεξαρτήτως της συμβατότητας της τελευταίας με το Σύνταγμα και την ΕΣΔΑ (πρβλ. συναφώς ΕλΣυν II Τμ. 205/2018, 1200/2017), αποτυπώνουν την σαφή δικαιοπολιτική επιλογή του νομοθέτη να αποσυνδέσει πλήρως την ποινικά κολάσιμη συμπεριφορά των υπαλλήλων από την οιασδήποτε έκτασης (ολική ή μερική) οριστική απώλεια του συνταξιοδοτικού δικαιώματος και πάντως δεν καταλείπουν πλέον έδαφος εφαρμογής του άρθρου 62 περ. β του Συνταξιοδοτικού Κώδικα.

19.4. Σε κάθε περίπτωση, ο μετριασμός των εννόμων συνεπειών της διάταξης αυτής του Κώδικα, με τον καθορισμό το πρώτον εκ μέρους του Δικαστηρίου ενός κατ' αποκοπήν ποσοστού πέραν του οποίου απόλλυται οριστικά η σύνταξη δεν θεραπεύει την αντίθεση της ρύθμισης με το Σύνταγμα και την ΕΣΔΑ, καθόσον η κύρωση εξακολουθεί να λαμβάνεται ως αυτόθροη συνέπεια της αμετάκλητης ποινικής καταδίκης, χωρίς ένα ιδιαίτερο στάδιο ακρόασης του υπαλλήλου και χωρίς την συνολική εκτίμηση των συντρεχουσών περιστάσεων, δηλαδή χωρίς να πληρούνται οι επιβαλλόμενες από το Σύνταγμα και την ΕΣΔΑ εγγυήσεις (βλ. σκέψεις 7, 8 και 9 της παρούσας). Στον βαθμό, άλλωστε, που δεν τηρούνται οι εγγυήσεις αυτές για τον σύννομο καθορισμό του μέτρου της κύρωσης, δεν αρκεί για τη θεμελίωση της δίκαιης ισορροπίας, μεταξύ των αρχών που επιτελεί η κύρωση σε βάρος του εκκαλούντος και των δικαιωμάτων του τελευταίου, το γεγονός ότι επιβάλλεται από το Δικαστήριο μερική και όχι ολική απώλεια του συνταξιοδοτικού δικαιώματος, όπως αντιθέτως ενδέχεται ευχερέστερα να συμβαίνει στο πλαίσιο επιβολής -εντελώς διαφορετικού σε σχέση με τις κυρώσεις χαρακτήρα- νομοθετικών ή δικαστικών μέτρων για την επίτευξη ενός δημοσίου σκοπού [βλ. ΕλΣυν II Τμ. 1176/2018, όπου και μειοψηφία για τον πρωτογενή από το Δικαστήριο μετριασμό των συνταξιοδοτικών συνεπειών από την επιβολή του διοικητικού μέτρου της αναδρομικής ανάκλησης παράνομου διορισμού δημοσίου υπαλλήλου, πρβλ. αποφ.

ΕΔΔΑ της 11.2.2020, Šeiko κατά Λιθουανίας παρ. 33 και της 5.9.2017, Fabian κατά Ουγγαρίας, παρ. 74 και 76].

19.5. Το Δικαστήριο δεν υποχρεούται να προβεί στον πρωτογενή καθορισμό ενός ποσοστού απώλειας του συνταξιοδοτικού δικαιώματος ενόψει της αρχής των, κατ' άρθρα 4 παρ. 1, 5 παρ. 1, 25 παρ. 1 δ και 103 του Συντάγματος αρχών της αναλογικής ισότητας και αξιοκρατίας, μεταξύ των υπαλλήλων που επιτέλεσαν προσηκόντως τα καθήκοντά τους και εκείνων που υπέπεσαν σε παραβιάσεις της νομιμότητας κατά την άσκηση αυτών, καθόσον τόσο η πειθαρχική όσο και η ποινική ευθύνη των τελευταίων είναι κατ' αρχήν επαρκείς για τον κολασμό των παράνομων πράξεων αυτών, η δε αντανάκλαση των συνεπειών στο συνταξιοδοτικό σκέλος της έννομης σχέσης τους με την υπηρεσία, επιτάσσει την ρητή και σαφή νομοθετική πρόβλεψη των όρων μερικής ή ολικής απώλειας του δικαιώματος με αυστηρή τήρηση των οικείων διαδικαστικών εγγυήσεων (βλ. σκέψεις 5 έως και 12 της παρούσας).

19.6. Τυχόν μεταστροφή της νομολογίας στην παρούσα φάση και ενώ έχει πλέον παγιωθεί η νομολογία της Ολομέλειας και του Τμήματος για το ανίσχυρο και μη εφαρμοστέο της εν λόγω ρύθμισης, που καταλήγει σε ακύρωση των σχετικών διοικητικών πράξεων και σε απαλλαγή των υπαλλήλων από την επίμαχη κύρωση, θα έθετε ζήτημα παραβίασης των συνταγματικών αρχών της ασφάλειας δικαίου καθώς και της ισότητας κατά την επιβολή των κυρώσεων τόσο στο διοικητικό στάδιο όσο και σε επίπεδο δικαστικής προστασίας, που διατρέχουν και την ΕΣΔΑ (βλ. σκέψεις 5, 6, 9 και 10 της παρούσας και επί των περιορισμών στη μεταστροφή της νομολογίας ΕλΣυν Ολ 742/2020, αποφ. ΕΔΔΑ της 19.2.2013, Petko Petkon κατά Βουλγαρίας, παρ. 33).

20. Μειοψήφησε η Σύμβουλος, Ασημίνα Σακελλαρίου, η οποία διατύπωσε την ακόλουθη γνώμη: **20.1.** Οι θεσμικές εγγυήσεις, με τις οποίες περιβάλλει το Σύνταγμα τους μονίμους δημοσίους υπαλλήλους του κράτους και υπαλλήλους των ν.π.δ.δ. και ο.τ.α., καταδεικνύουν την υπερέχουσα θέση που επιφυλάσσεται σ' αυτούς έναντι των υπολοίπων κατηγοριών του προσωπικού της δημόσιας διοίκησης, η οποία ερείδεται επί της αρχής ότι το κράτος, όπως και τα ν.π.δ.δ. και οι ο.τ.α., λόγω της αποστολής τους, δεν αποτελούν έναν κοινό εργοδότη και για τον λόγο αυτό υπάγει τις σχέσεις τους με αυτούς σε ιδιάζον μονομερώς θεσπιζόμενο νομικό καθεστώς, πυρήνα του οποίου αποτελεί η ειδική λειτουργική σχέση στην οποία τελεί ο μόνιμος υπάλληλος. Η ειδική αυτή σχέση, συνίσταται στην κατ' αρχήν υπεροχή του δημοσίου

συμφέροντος έναντι του ιδιαίτερου προσωπικού συμφέροντος του υπαλλήλου, με στόχο τη διασφάλιση της χρηστής, αποτελεσματικής και αδιάλειπτης λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης. Στο πλαίσιο αυτό, οι μόνιμοι υπάλληλοι του κράτους, των ν.π.δ.δ. και ο.τ.α. απολαμβάνουν των συνταγματικώς κατοχυρωμένων ατομικών δικαιωμάτων, εξαιτίας όμως, των αυξημένων υπηρεσιακών και εξωπηρεσιακών τους υποχρεώσεων προς αυτά, που συνεπάγεται η ειδική λειτουργική σχέση που τους συνδέει, καθίστανται συνταγματικώς επιτρεπτοί πέραν των γενικών περιορισμών και ορισμένοι ειδικοί περιορισμοί των ατομικών τους δικαιωμάτων, που δικαιολογούνται από τη φύση της σχέσης τους με το κράτος, το ν.π.δ.δ. ή ο.τ.α., κατά περίπτωση, και τις απορρέουσες από τη σχέση αυτή υποχρεώσεις, ενόψει και της αρχής της συνέχειας της λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης, περιορισμοί που, πάντως, ελέγχονται με βάση την αρχή της αναλογικότητας. Εξάλλου, εγγενές στοιχείο της ειδικής αυτής λειτουργικής σχέσης συνιστά και το συνταγματικώς κατοχυρωμένο, κατ' άρθρο 103 παρ. 4 εδ. β' του Συντάγματος, δημοσίου δικαίου δικαίωμα των ανωτέρω υπαλλήλων σε απόληψη μισθού, ο οποίος δεν συνιστά αντάλλαγμα για ορισμένη εργασία, όπως στην περίπτωση της ιδιωτικού δικαίου εργασιακής σχέσης, αλλά παροχή προσαρμοσμένη στην ειδική αυτή σχέση. Η παροχή αυτή, ενταγμένη, κατά τρόπο συνεπή και συνεκτικό στην κατά τα άρθρα 26 παρ. 2, 79 παρ. 8, 82 παρ. 1 και 106 του Συντάγματος ευρύτερη δημοσιονομική πολιτική του κράτους, πρέπει, ενόψει και της συνταγματικώς κατοχυρωμένης με τα άρθρα 73 παρ. 2, 75, 79 και 80 του Συντάγματος αρχής της δημοσιονομικής βιωσιμότητας (πρβλ. ΕλΣυν Ολ. 244/2017), να εξασφαλίζει στους δημοσίου υπαλλήλους αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης, ανάλογες της θέσης, των καθηκόντων, του χρόνου υπηρεσίας και της υπηρεσιακής τους εξέλιξης. Στο πλαίσιο της ειδικής αυτής λειτουργικής σχέσης των μόνιμων υπαλλήλων με το κράτος, τα ν.π.δ.δ. ή ο.τ.α., ο συντακτικός νομοθέτης έχει επιφυλάξει για την κατηγορία αυτή διαχρονικά ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς, η καταβαλλόμενη δε σε αυτούς σύνταξη συνιστά ισόβια περιοδική παροχή που καταβάλλεται σε δημόσιο υπάλληλο αντί μισθού και ως συνέχεια αυτού, μετά την αποχώρησή του από την ενεργό υπηρεσία, το κόστος της οποίας βαρύνει κατ' αρχήν τον κρατικό προϋπολογισμό, ήτοι το Δημόσιο Ταμείο, ενώ το βάρος αυτό δύναται να αναδέχεται και ο προϋπολογισμός νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου (βλ. ΕλΣυν Ολ. 1510/1996). Περαιτέρω, και κατ' αναλογία προς το δικαίωμα απόληψης σε μισθό, το δικαίωμα σε σύνταξη του δημοσίου υπαλλήλου συνιστά ωσαύτως συνταγματικώς κατοχυρωμένο δημοσίου δικαίου δικαίωμα, το οποίο επίσης διέπεται

από ενιαίους κανόνες, προσαρμοσμένους στην ιδιομορφία της σχέσης δημοσίου δικαίου που συνδέει τον δημόσιο υπάλληλο με την υπηρεσία, τελεί δε σε εύλογη ποσοτική σχέση προς τις αποδοχές ενεργείας, ως συνέχεια του μισθού, κατά τρόπον ώστε να εξασφαλίζει στην κατηγορία αυτή συνταξιούχων αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης, ανάλογες της θέσης, των καθηκόντων, του χρόνου υπηρεσίας και της υπηρεσιακής τους εξέλιξης (βλ. ΕλΣυν ΙΙ Τμ. 1176/2018). **20.2.** Εκ τούτων παρέπεται ότι η σύνταξη, ως συνέχεια του μισθού, έχει την έννοια ότι αυτή καταβάλλεται σε συνέχεια των υπηρεσιών που παρείχε ο μόνιμος υπάλληλος ενόσω ήταν στην ενέργεια, υπηρεσίες που τεκμαίρεται ότι παρέχονται προς όφελος και προς το συμφέρον της υπηρεσίας. Αντίθετα, αν ο υπάλληλος ενεργήσει ενάντια στο συμφέρον αυτής, διαπράττοντας κατά του Δημοσίου ή άλλου νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου, ή ο.τ.α. αδίκημα όπως αυτό της κλοπής, της υπεξαίρεσης, της απάτης, της απιστίας, της δωροληψίας, για το οποίο καταδικαστεί αμετάκλητα σε ποινή κάθειρξης ή φυλάκισης, κατά περίπτωση, συνεπάγεται, κατά λογική αναγκαιότητα, ότι οι υπηρεσίες που παρείχε όχι μόνο δεν ήταν οι προσήκουσες, αλλά τουναντίον προκάλεσαν βλάβη του Δημοσίου ή του ν.π.δ.δ. ή ο.τ.α., κατά του οποίου τελέστηκαν οι αξιόποινες αυτές πράξεις. Δοθέντος δε, ότι οι πράξεις αυτές στρέφονται κατά του εργοδότη και μετέπειτα υπόχρεου στην καταβολή της σύνταξης του καταδικασθέντος υπαλλήλου, η, κατά τις ανωτέρω διατάξεις, επέμβαση στο συνταξιοδοτικό δικαίωμα αυτού, για κάποιο από τα προβλεπόμενα από τον νόμο αδικήματα, τελεί σε συνάφεια με την προαναφερθείσα ειδική υπαλληλική σχέση που συνδέει τον μόνιμο υπάλληλο και μετέπειτα συνταξιούχο με το κράτος, το ν.π.δ.δ. ή ο.τ.α. Το διοικητικό αυτό μέτρο, με κατ' εξοχήν επανορθωτικό της νομιμότητας και υπέρ του δημοσίου συμφέροντος χαρακτήρα, που συντείνει στην εύρυθμη λειτουργία της υπηρεσίας, είναι κατ' αρχήν δικαιολογημένο. Και τούτο, διότι το μέτρο αυτό, δεν σκοπεί προεχόντως στην πρόληψη ή την καταστολή της παραβατικής συμπεριφοράς του δημοσίου υπαλλήλου ή στη νομική, ηθική ή κοινωνική αποδοκιμασία της συμπεριφοράς του, αλλά λαμβάνεται βάσει αντικειμενικών δεδομένων, ήτοι τη διάπραξη σοβαρών αδικημάτων σε βάρος του δημοσίου ή των ν.π.δ.δ. ή ο.τ.α. και δη μόνο των περιοριστικώς από τον νόμο απαριθμούμενων λόγω της φύσης και της βαρύτητας αυτών και αποβλέπει στην αποκατάσταση της νομιμότητας και την προστασία του δημοσίου συμφέροντος υπό την έννοια της προστασίας της περιουσίας τους, της ομαλής, χρηστής και εύρυθμης, εν γένει, λειτουργίας της διοίκησης. Και ναι

μεν, η ολική αποστέρηση του συνταξιοδοτικού δικαιώματος του καταδικασθέντος υπαλλήλου υπερακοντίζει τον σκοπό αυτό, καθώς θίγει τον πυρήνα του ίδιου του δικαιώματος, κατά παραβίαση των άρθρων 17 του Σ. και 1 του ΠΠΠ της ΕΣΔΑ, και των συνταγματικών αρχών της αξίας του ανθρώπου, του κοινωνικού κράτους δικαίου και της αναλογικότητας (άρθρα 2 παρ. 1 και 25 παρ. 1 του Σ.), αλλοιώνοντας την επανορθωτική λειτουργία του μέτρου, αναδεικνύοντας ως πρωτογενή πλέον τα κυρωτικά χαρακτηριστικά αυτού, η εύλογη όμως και σύμμετρη μείωση της σύνταξής του, πρέπει να γίνει δεκτό, ότι κατ' αρχήν δεν τον πλήττει με τέτοια σφοδρότητα. Τούτο διότι, ο σεβασμός των ανωτέρω συνταγματικών αρχών και δικαιωμάτων επιβάλλουν, σύμφωνα με όσα έγιναν δεκτά στην 20.1 σκέψη, την καταβολή σύνταξης και στον καταδικασθέντα για τα ανωτέρω αδικήματα πρώην δημόσιο υπάλληλο, όχι όμως του αυτού ύψους με τον ευόρκως υπηρετήσαντα και μετέπειτα συνταξιούχο δημόσιο υπάλληλο. Αντίθετη εκδοχή, θα έθιγε την αρχή της αναλογικής ισότητας, κατ' άρθρα 4 παρ. 1 και 25 παρ. 1 δ' του Συντάγματος, αναιρώντας απολύτως την πρακτική αποτελεσματικότητα των συνταγματικών αρχών της αξιοκρατίας και της ίσης μεταχείρισης ουσιωδώς όμοιων περιπτώσεων -που διέπουν το status του δημοσίου υπαλλήλου, καθώς και των διοικητικών μέτρων που λαμβάνονται προς αποκατάσταση αυτών- αφού όλοι οι μόνιμοι δημόσιοι υπάλληλοι (ευόρκως υπηρετήσαντες και μη) απολαμβάνουν των ίδιων συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων, αρκεί κατά τον χρόνο αποκάλυψης της διάπραξης των παράνομων ενεργειών των τελευταίων να έχουν θεμελιώσει συνταξιοδοτικό δικαίωμα, ώστε να μην υφίστανται οιαδήποτε συνέπεια σε σχέση με το δικαίωμά τους αυτό, σε περίπτωση απόλυσής τους εξαιτίας της παραβατικής συμπεριφοράς τους. Τέλος, πρέπει σε κάθε περίπτωση να συνεκτιμηθεί ότι η ενεργοποίηση και εφαρμογή του διοικητικού αυτού μέτρου σε βάρος των καταδικασθέντων για τα προαναφερθέντα αδικήματα δημοσίων υπαλλήλων και μετέπειτα συνταξιούχων οφείλεται στη δική τους παραβατική συμπεριφορά (βλ. απόφ. ΕΔΔΑ της 11.2.2020, Šeiko κατά Λιθουανίας, Νο 82968/2017, σκ. 32).

20.3. Ενόψει των ανωτέρω, το Δικαστήριο, στο πλαίσιο εκδίκασης της κρινόμενης συνταξιοδοτικής διαφοράς, ως δικαστήριο ουσίας σύμφωνα με το άρθρο 49 παρ. 2 του π.δ. 1225/1981 και της πλήρους δικαιοδοσίας που διαθέτει, αντί να κρίνει την επίμαχη διάταξη του άρθρου 62 περ. β του Συνταξιοδοτικού Κώδικα, ανίσχυρη και μη εφαρμοστέα και να αδρανοποιήσει εντελώς τα δυσμενή αποτελέσματα μίας απορριπτικής του αιτήματος συνταξιοδότησης πράξης, όπως στην περίπτωση της ακύρωσής της και της

υποχρέωσης της διοίκησης να καταβάλει πλήρη σύνταξη, δύναται, με μία σύμφωνη με το Σύνταγμα και το άρθρο 1 του ΠΠΠ της ΕΣΔΑ ερμηνεία, να μετριάσει τα αποτελέσματα αυτά και να καθορίσει το ύψος του σχετικού δικαιώματος με τον προσδιορισμό μειωμένης σύνταξης, τηρώντας μία δίκαιη ισορροπία μεταξύ του συνταξιοδοτικού δικαιώματος του καταδικασθέντος για τα ανωτέρω αδικήματα υπαλλήλου και του δημοσίου συμφέροντος (βλ. ΕΔΔΑ αποφ. της 14.6.2016 Φιλίππου κατά Κύπρου, σκ. 70, 71, της 22.10.2009, Αποστολάκης κατά Ελλάδος, σκ. 38, 39, της 18.10.2005 Banfield κατά Ηνωμένου Βασιλείου, της 20.6.2002 Αζίνιας κατά Κύπρου, σκ. 43 έως 46), δοθέντος ότι μία εύλογη και σύμμετρη μείωση του ύψους της σύνταξης δεν παραβιάζει τη διάταξη αυτή της ΕΣΔΑ (πρβλ. αποφ. ΕΔΔΑ της 1.9.2015 Da Silva Carvalho Rico κατά Πορτογαλίας και της 15.4.2014 Stefanetti κατά Ιταλίας).

20.4. Κατά τον προσδιορισμό δε του ποσού της καταβλητέας σύνταξης δύναται, κατά τη γνώμη αυτή, να ληφθούν υπόψη τα εξής κριτήρια: i) το ποσό αυτό δεν μπορεί να ισούται με το ποσό που λαμβάνει ο ευόρκως υπηρετήσας δημόσιος υπάλληλος και μετέπειτα συνταξιούχος, καθόσον τούτο θα έθιγε, κατά τα προεκτεθέντα, την αρχή της αναλογικής ισότητας, ii) το ποσό αυτό πρέπει, πάντως, να τελεί σε κάποια αναλογία προς τις αποδοχές ενέργειας, μέρος των οποίων συνιστούν και οι καταβληθείσες ασφαλιστικές εισφορές, τούτο δε, ανεξαρτήτως του ότι η καταβολή τους δεν συνδέεται με την καταβολή ορισμένου ύψους σύνταξης, iii) ενόψει της αρχής της αναλογικής ισότητας και δοθέντος ότι το δικαίωμα σε σύνταξη του καταδικασθέντος για τα ειδικώς οριζόμενα στον νόμο αδικήματα μόνιμου υπαλλήλου, που συνταξιοδοτείται, όπως στην προκειμένη περίπτωση, με το συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημοσίων υπαλλήλων, στηρίζεται στην μακροχρόνια πραγματική και συντάξιμη υπηρεσία του στο Δημόσιο, σε ν.π.δ.δ. ή ο.τ.α., το καταβλητέο ποσό πρέπει να είναι τουλάχιστον ίσο με την αναλογία σύνταξης που αναγνωρίζεται στους κατά μεταβίβαση συνταξιούχους (χήρα και δύο τέκνα), οι οποίοι αντλούν το δικαίωμά τους από τους δημοσίου υπαλλήλους (άρθρα 5 και 18 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα), στο πλαίσιο της συνταγματικής προστασίας της οικογένειας (άρθρο 21 παρ. 1 του Συντάγματος), χωρίς να έχουν παράσχει οι ίδιοι εργασία στο Δημόσιο, αναλογία, που κατά τον κρίσιμο εν προκειμένω χρόνο, ανερχόταν, στα 7/10 της σύνταξης του δημοσίου υπαλλήλου. Το μέτρο αυτό της αναλογίας, ήτοι τα 7/10 της σύνταξης του δημοσίου υπαλλήλου, κρίνεται εύλογο, υπό τις περιστάσεις αυτές, για τον προσδιορισμό του καταβλητέου ποσού σε

καταδικασθέντα για κάποιο από τα περιοριστικώς από τον νόμο αδικήματα μόνιμο δημόσιο υπάλληλο και μετέπειτα συνταξιούχο, στο πλαίσιο μίας δίκαιης ισορροπίας μεταξύ του υπηρετούμενου σκοπού και των ατομικών δικαιωμάτων αυτού (για τον προσδιορισμό των κριτηρίων πρβλ. μειοψηφούσα γνώμη ΕλΣυν ΙΙ Τμ. 1176/2018 και απόφ. Γαλλικού Συμβουλίου της Επικρατείας της 7.7.2004 Ν° 225451, με την οποία κρίθηκε ότι ελλείπει ειδικής νομοθετικής διάταξης που να συνδυάζει τη διάταξη περί αναστολής του συνταξιοδοτικού δικαιώματος, ως πειθαρχικής ποινής, με τη διάταξη του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, παρίσταται εύλογος ο καθορισμός του ύψους της σύνταξης σε ποσοστό 50%, αυτής, που κατ' αρχήν θα εδικαιούτο ο υπάλληλος). Άλλωστε, και ο ίδιος ο νομοθέτης έχει θεσπίσει ένα αντίστοιχο μέτρο αναλογίας στη διάταξη του άρθρου 64 παρ.1 εδ. α' του Συνταξιοδοτικού Κώδικα, όπως ίσχυε πριν την κατάργησή της με το άρθρο 5 παρ. 1 του ν. 4488/2017, σύμφωνα με την οποία η σύζυγος και τα τέκνα του καταδικασθέντος υπαλλήλου δικαιούνται να λάβουν κατά μεταβίβαση σύνταξη «ως εάν ο καταδικασθείς είχαν αποβιώσει» και τούτο, ανεξαρτήτως της συμβατότητας ή μη της διάταξης αυτής σε υπερκείμενης ισχύος διατάξεις και αρχές. **20.5.** Περαιτέρω, με την ως άνω διαμορφωθείσα αναλογία σύνταξης, αποτρέπεται το ενδεχόμενο το διοικητικό αυτό μέτρο να συνιστά «ποινή» κατά την έννοια των άρθρων 6 παρ. 1 και 7 της ΕΣΔΑ, εγείροντας ζήτημα παραβίασης της κατ' άρθρο 4 του 7ου Προσθέτου Πρωτοκόλλου αρχής «non bis in idem» (βλ. απόφ. ΕΔΔΑ, της 19.2.2013, Muler – Hartbourg κατά Αυστρίας, της 13.7.2007 Moullet κατά Γαλλίας, της 23.8.2011 Βαγενάς κατά Ελλάδας, της 8.6.1976 Engel and others κατά Ολλανδίας). Πλην όμως, η γνώμη αυτή δεν κράτησε.

21. Στην υπό κρίση υπόθεση από το σύνολο των στοιχείων του φακέλου προκύπτουν τα ακόλουθα:

21.1. Ο εκκαλών, τέως υπάλληλος του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών, εξέπεσε αυτοδικαίως από την υπηρεσία στις 30.4.2010 συνεπεία ποινικής καταδίκης (βλ. την ... απόφαση του Υπουργού Οικονομικών). Με την ... πράξη της 42^{ης} Διεύθυνσης του ΓΛΚ κανονίστηκε σε αυτόν σύνταξη βάσει της συνολικής συντάξιμης υπηρεσίας του από έτη 32-02-26. Η σύνταξη ορίστηκε πληρωτέα από το Δημόσιο από 1.5.2014, ημερομηνία κατά την οποία ο εκκαλών θα συμπλήρωνε το 62^ο έτος της ηλικίας του. Στις παρατηρήσεις της σχετικής συνταξιοδοτικής πράξης αναφέρονται, μεταξύ άλλων, τα εξής: «Από τη συνολική συντάξιμη υπηρεσία του ανωτέρω αφαιρείται το χρονικό διάστημα από 14.07.2008

που τέθηκε σε δυνητική αργία γιατί εκκρεμούσε σε βάρος του ποινική δίωξη, μέχρι 30.04.2010 – έτη 01-09-17, ημερομηνία δημοσίευσης της ... απόφασης του Ε' Τμήματος του Αρείου Πάγου, σύμφωνα με την οποία απορρίφθηκε η σχετική προσφυγή του κατά της ... απόφασης του Τριμελούς Εφετείου ..., με την οποία καταδικάστηκε για τη χρήση πλαστών εγγράφων σε ποινή φυλάκισης 15 μηνών με τριετή αναστολή. Επίσης σε βάρος του εκκρεμούν δύο (2) δικαστικές υποθέσεις για ποινικά αδικήματα. ...».

21.2. Εν συνεχεία, με την ... πράξη της Διεύθυνσης Κανονισμού και Εντολής Πληρωμής Πολιτικών Συντάξεων του ΓΛΚ η ως άνω σύνταξη του εκκαλούντος κανονίστηκε στη σύζυγό του κατά μεταβίβαση σύνταξη, ίση με τα 7/10 της σύνταξης που είχε δικαιωθεί ο εκκαλών. Στο σκέλος των παρατηρήσεων της εν λόγω πράξης αναφέρονται εξής: «Ο ανωτέρω δικαιώθηκε σύνταξη με την ... πληρωτέα από 1.5.2014. Με την παρούσα κανονίζεται σύνταξη στην οικογένεια του ανωτέρω καθώς ο ίδιος απώλεσε το δικαίωμά του, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 62 του ΠΔ 169/2007, δεδομένου ότι με την αριθμ. ... απόφαση του Αρείου Πάγου κατέστη αμετάκλητη η αριθμ. ... και ... απόφαση του Πενταμελούς Εφετείου ... με την οποία καταδικάστηκε σε ποινή κάθειρξης έξι ετών για το αδίκημα της απάτης. Η παρούσα σύνταξη είναι πληρωτέα με τους όρους του άρθρου 8 του ν. 3865/2010 από 4/9/2015, ημερομηνία δημοσίευσης της ... αμετάκλητης απόφασης του Αρείου Πάγου».

22. Ήδη, με την υπό κρίση έφεση, ο εκκαλών, βάλλει κατά της πράξης αυτής προβάλλοντας ότι είναι παράνομη και ακυρωτέα καθόσον α) οι διατάξεις του άρθρου 62 βάσει των οποίων εκδόθηκε είναι αντίθετες στο άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ και στην συνταγματική αρχή της αναλογικότητας και β) οι ίδιες διατάξεις αντίκεινται στη συνταγματική αρχή προστασίας της αξίας του ανθρώπου και στο δικαίωμα στην προσωπικότητα.

23. Με τα δεδομένα αυτά και σύμφωνα με όσα έγιναν δεκτά στη σκέψη 18 της παρούσας, η προβλεπόμενη από τη διάταξη του άρθρου 62 περ. β' του Συνταξιοδοτικού Κώδικα εφ' όρου ζωής ολική στέρηση του συνταξιοδοτικού δικαιώματος του εκκαλούντος, που επιβάλλεται σε αυτόν αυτοδίκαια λόγω της αμετάκλητης ποινικής καταδίκης του για το αδίκημα της απάτης, συνιστά κύρωση δυσανάλογα επαχθή, μη τελούσα σε σχέση δίκαιης ισορροπίας προς τον επιδιωκόμενο με τη διάταξη αυτή σκοπό δημοσίου συμφέροντος, δεδομένου ότι η κύρωση αυτή επιβάλλεται αυτόματα χωρίς να καταλείπεται ουδεμία διακριτική

ευχέρεια της διοίκησης κατόπιν άσκησης των δικαιωμάτων άμυνας του εκκαλούντος, είναι ολική και διαρκής, ο δε εκκαλών στερείται ενόψει της ηλικίας του της δυνατότητας έναρξης μιας νέας επαγγελματικής δραστηριότητας, έχει καταβάλει κρατήσεις για μακρό χρόνο για τη θεμελίωση του συνταξιοδοτικού του δικαιώματος και έχει επιπρόσθετα υποστεί τις συνέπειες της ποινικής και πειθαρχικής ευθύνης του, που οδήγησαν στην απόλυσή του από την υπηρεσία. Άλλωστε, συντρεχουσών των ανωτέρω περιστάσεων, η ολική στέρηση του συνταξιοδοτικού δικαιώματος του εκκαλούντος δεν τελεί σε αιτιώδη συνάφεια προς τον σκοπό δημοσίου συμφέροντος που επιδιώκεται να εξυπηρετηθεί. Κατά συνέπεια, η επίδικη ολική και οριστική στέρηση του συνταξιοδοτικού δικαιώματος του εκκαλούντος αντιβαίνει στα άρθρα 2 παρ. 1, 5 παρ. 1, 17 παρ. 1, 20 παρ. 1 και 2 και 25 παρ. 1 α και δ του Συντάγματος, καθώς και στο άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, όπως βασίμως προβάλλει ο εκκαλών, και, ως εκ τούτου, η προσβαλλόμενη συνταξιοδοτική πράξη, με την οποία κανονίστηκε σύνταξη στη σύζυγό του, κατ' άρθρο 64 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα, ερειδόμενη στην ως άνω αντίθετη σε υπέρτερης τυπικής ισχύος διατάξεις και αρχές ρύθμιση του άρθρου 62 περ. β του Συνταξιοδοτικού Κώδικα, είναι μη νόμιμη και ακυρωτέα.

24. Κατά τη γνώμη όμως της Συμβούλου Ασημίνας Σακελλαρίου, η προσβαλλόμενη πράξη είναι μη νόμιμη, καθόσον η ολική αποστέρηση του συνταξιοδοτικού δικαιώματος του εκκαλούντος βάσει του άρθρου 62 περ. β του Συνταξιοδοτικού Κώδικα, θίγει τον πυρήνα του ίδιου του δικαιώματος, κατά παραβίαση των άρθρων 17 του Σ. και 1 του ΠΠΠ της ΕΣΔΑ, καθώς και των συνταγματικών αρχών της αξίας του ανθρώπου, του κοινωνικού κράτους δικαίου και της αναλογικότητας (άρθρα 2 παρ. 1 και 25 παρ. 1 του Σ.), αλλοιώνοντας τον επανορθωτικό της νομιμότητας και υπέρ του δημοσίου συμφέροντος χαρακτήρα του διοικητικού αυτού μέτρου και μεταβάλλοντάς τον σε κύρωση. Με μία σύμφωνη με το Σύνταγμα και το άρθρο 1 του ΠΠΠ της ΕΣΔΑ ερμηνεία της επίμαχης διάταξης, η Διοίκηση οφείλει να κανονίσει στον εκκαλούντα σύνταξη ίση με τα 7/10 τη σύνταξης που θα δικαιούταν, εάν δεν συνέτρεχε η εφαρμογή της ως άνω διάταξης. Πλην όμως, η γνώμη αυτή δεν κράτησε.

25. Κατ' ακολουθίαν αυτών, η έφεση πρέπει να γίνει δεκτή και να ακυρωθεί η ... πράξη της Διεύθυνσης Κανονισμού και Εντολής Πληρωμής Πολιτικών Συντάξεων του ΓΛΚ. Μετά δε την παραδοχή της έφεσης, πρέπει να διαταχθεί η επιστροφή στον εκκαλούντα του παραβόλου που κατέθεσε για την άσκησή της

(άρθρο 73 παρ. 4 του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν.4129/2013). Τέλος, το Τμήμα κρίνει, κατ' εκτίμηση των περιστάσεων της συγκεκριμένης υπόθεσης, ότι δεν πρέπει να επιβληθεί δικαστική δαπάνη σε βάρος του Ελληνικού Δημοσίου (άρθρο 275 παρ. 1 του ΚΔΔ, σε συνδυασμό με το άρθρο 123 του π.δ.1225/1981, όπως αντικαταστάθηκε από 4.7.2006 με το άρθρο 12 παρ. 2 του ν.3472/2006, Α' 135).

Για τους λόγους αυτούς

Δέχεται την έφεση.

Ακυρώνει την ... πράξη της Διεύθυνσης Κανονισμού και Εντολής Πληρωμής Πολιτικών Συντάξεων του ΓΛΚ.

Διατάσσει την επιστροφή του κατατεθέντος παραβόλου στον εκκαλούντα. Και Απαλλάσσει το Ελληνικό Δημόσιο από τη δικαστική δαπάνη του εκκαλούντος.

Κρίθηκε και αποφασίστηκε με τηλεδιάσκεψη στην Αθήνα στις 9 Ιουλίου 2020.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ ΠΑΡΕΔΡΟΣ
ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΓΕΩΡΓΙΑ ΦΡΑΓΚΟΠΑΝΑΓΟΥ

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση, στο ακροατήριο του Δικαστηρίου, στις 19 Μαΐου 2022.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΑΣΗΜΙΝΑ ΣΑΝΤΟΡΙΝΑΙΟΥ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΑΝΤΩΝΙΑ ΣΑΡΛΑ